جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فنّاوری

مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس

دوره کارشناسی ارشد
شیعه‌شناسی در سه گرایش
(کلام، تاریخ و جامعه‌شناسی)

گروه علوم انسانی

مصوب پانصدوچهل‌وهشتمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی
مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد شیعه‌شناسی

گروه: علوم انسانی — کمیته تخصصی: تاریخ و باستان‌شناسی
رشته: شیعه‌شناسی — گرایش: باسه گرایش(کلام، تاریخ وجامعه‌شناسی)
دوره: کارشناسی ارشد — کد رشته:

شورای گسترش آموزش عالی در پانصدوچهل‌وهشتمین جلسه مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱ براساس طرح دوره کارشناسی ارشد شیعه‌شناسی که توسط گروه علوم انسانی تهیه شده و به تأیید رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرده و مقرر می‌دارد:

ماده ۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد شیعه‌شناسی از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند، لازم‌الاجرا است.
الف: دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فنّاوری اداره می‌شوند.
ب : مؤسساتی که با اجازهٔ رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فنّاوری و براساس قوانین تأسیس می‌شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای گسترش آموزش عالی می‌باشند.
ج : مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می‌شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده ۲) این برنامه‌از تاریخ ۱۳۸۴/۳/۲۱ برای دانشجویانی که‌ازاین تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم‌الاجرا است.

ماده ۳) مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد شیعه‌شناسی در سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فنّاوری ابلاغ می‌شود.

رأی صادره پانصدوچهل‌وهشتمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی
مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱
درخصوص برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد شیعه‌شناسی

۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد شیعه‌شناسی که از طرف گروه علوم انسانی پیشنهاد شده بود، با اکثریت آراء به تصویب رسید.
۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجرا است.

رأی صادره پانصدوچهل‌وهشتمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱ در مورد برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد شیعه‌شناسی صحیح است و به مورد اجرا گذاشته شود.

دکتر جعفر توفیقی
وزیر علوم، تحقیقات و فنّاوری

رونوشت: به معاونت محترم آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فنّاوری خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

دکتر سعدان زکائی

دبیر شورای گسترش آموزش عالی

بسم الله الرحمن الرحیم

مشخصات کلی برنامه آموزشی دوره کارشناسی‌ارشد شیعه‌شناسی

۱. مقدمه

تردیدی نیست که نظام جمهوری اسلامی ایران ما، از پویایی‌های درونی آموزه‌ها و آئین‌های شیعی نشأت گرفته است. آموزه‌های امامت، ولایت، عدالت، امر به معروف و نهی از منکر، جهاد و شهادت، و آئین‌های تاسوعا و عاشورا، که همواره در طول تاریخ در ذهن و زبان، کردار و رفتار شیعیان مخلص عدالت علوی و شهادت حسینی جلوه‌گری داشته، و در عصر حاضر با هدایت و رهبری اسلام‌شناسی جامع‌الشرایط ـ حضرت آیةالله العظمی امام خمینی‌ﷺ ـ به نهضتی توفنده و سپس به انقلابی فراگیر (۱۳۵۷ ش) تبدیل شد و قالب‌های جامعه، سیاست و فرهنگ ایران را با محتوایی دینی، دگرگون ساخت و هویتی نو بخشید.

انقلاب اسلامی ایران که به شدّت مورد توجّه جهانیان قرار گرفت، در محافل دانشگاهی مغرب زمین نیز به طور ویژه‌ای مورد مطالعه مجدّد واقع شد و درون مایه‌های شیعی آن به طور خرد و تفصیلی بررسی و بازبینی گردید. اکنون بیش از دو دهه است که شرق‌شناسان، اسلام‌شناسان، شیعه‌شناسان و ایران‌شناسانِ کشورهای اروپایی و امریکایی به‌طور مستمّر و روشمند ابعاد مختلف و گسترده، آموزه‌ها و آئین‌های جماعت‌ها و جوامع شیعی در اطراف و اکناف جهان را مورد پژوهش قرار داده و بدین‌منظور به گسترش مراکز و بخش‌های مطالعات اسلامی / شیعی در محافل دانشگاهی خود پرداخته‌اند. طیف وسیع مجلات، فصلنامه‌ها، سال‌نامه‌ها، کارگاه‌های پژوهشی، همایش‌های علمی، پروژه‌های تحقیقاتی و رساله‌ها و کتبی که در مغرب زمین درباره تشیع و شیعیان منتشر می‌شود، به وضوح ایده مذکور را تأیید می‌کند.

البته دروس و دانش‌های شیعی همواره در حوزه‌های علمیّه و نیز در دانشکده‌های الهیّات ما مورد تدریس و تحقیق بوده‌اند و بدین‌طریق به پاسخ‌گویی نیازهای درونی جامعه شیعی پرداخته‌اند، ولی گستردگی و تنوّع مطالعاتی که در این دهه‌های اخیر در زمینه مذهب شیعه و شیعیان در اروپا و امریکا و آسیای دور انجام می‌شود، ضرورت شکل‌گیری رشته‌ای مستقل و متمرکز در این‌باره را بازگو می‌کند.

اکنون شیعه در کانون مطالعات ذرّه‌بینی دیگران قرار گرفته است و جا دارد که خود شیعیان نیز به‌طور جدّی‌تر و متمرکزتر و روشمندتر و جامع‌تر به پژوهش خود پرداخته و مناسب با انتظارات زمان، پاسخ‌های شایسته و تعامل درخور شأن و منزلت برجسته تاریخی خود را ارائه نمایند.

در این راستا، راه‌اندازی رشته شیعه‌شناسی در دانشگاه‌های کشور می‌تواند پاسخی شایسته به انتظارات

زمان تلقّی گردد. گرایش‌های سه‌گانه کلام شیعی، تاریخ (ظهور و تطوّر) شیعه، و جامعه‌شناسی شیعیان می‌تواند تا حدّ قابل قبولی جامعیّت، تمرکز و روشمندی این رشته را نشان دهد.

۲. تعریف

شیعه‌شناسی به رشته‌ای اطلاق می‌شود که به شیعه، به عنوان یک کلّ عینی و واقعی می‌نگرد و با این رویکرد از نحوه شکل‌گیری آن در تاریخ، چگونگی گسترش آن در میان اقوام گوناگون، وضعیت فعلی آن در جغرافیایی مسکون، و نیز اصول عقیدتی، آموزه‌ها، آیین‌ها، معارف، علوم و دانش‌های اختصاصی آن بحث می‌کند. این رشته، دانشی بین‌رشته‌ای بوده، در میان رشته اللهیات و رشته علوم اجتماعی قرار می‌گیرد.

۳. دلایل توجیهی راه‌اندازی این رشته

ایجاد رشته شیعه‌شناسی و مطالعات نظام‌مند و آکادمیک در زمینه جنبه‌های گوناگون جهانِ شیعیِ معاصر امری کاملاً ضروری به نظر می‌رسد، زیرا از یک طرف بیش‌تر تحقیقات انجام‌شده در حوزه‌های علمیه و دانشکده‌های الهیّات ما، یا آن‌قدر نظری و انتزاعی است که با واقعیت‌های روزمره زندگی شیعیان امروز ارتباطی ندارد، و یا از طرف دیگر اگر هم تجربی و واقعی است، به شیعیان گذشته و جوامع تاریخی تعلق داشته و به زندگی شیعیان عصر حاضر نمی‌پردازد.

بر این اساس، می‌توان دلایل، زمینه‌ها و ضرورت‌های تأسیس این رشته را چنین برشمرد:

۱. فقدان اطلاعات دقیق از اوضاع و احوال مردم‌شناختی، جامعه‌شناختی جوامع و گروه‌های شیعی جهان؛

۲. کمبود محسوس منابع مستدل و منطقی در معرفی جنبه‌های گوناگون زندگی شیعیان معاصر؛

۳. گسترش محسوس درس‌ها و کرسی‌های شیعه‌شناسی در بیشتر دانشگاه‌های بزرگ دنیا پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران؛

۴. تأسیس مراکز مستقل شیعه‌شناسی در کشورهای آمریکا، انگلستان، فلسطین اشغالی، ژاپن و ... در یکی دو دهه اخیر، که ایجاد مراکز و رشته‌های دانشگاهی قرینه و هم‌تراز را در داخل کشور ضروری می‌سازد؛

۵. فقدان رشته مستقل دانشگاهی در کشور که به طور متمرکز و مرتبط به عرصه مطالعات شیعه‌شناسانه بپردازد؛

۶. فقدان پژوهشگرانی که در مسایل گوناگون مربوط به تاریخ، کلام، و جامعه‌شناسی جهان شیعه، به صورت تخصصی پژوهش کرده و نظریه‌های کارشناسانه ارائه دهند.

اینک با توجّه به دلایل فوق‌الذکر، به نظر می‌رسد ضروری است رشته‌ای با سه گرایش کلام، تاریخ و جامعه‌شناسی تأسیس گردد، تا هم آموزه‌ها و عقاید شیعیان را مورد آموزش و پژوهش قرار دهد، و هم از

پیدایش و بسط تاریخی این فرقه بحث نماید و هم وضعیّت اجتماعی و فرهنگی آن‌ها را در حال حاضر مورد مطالعه قرار دهد.

۴. اهداف کلی این رشته

به طور کلی، این هدف‌ها از تأسیس رشته شیعه‌شناسی پی‌گیری می‌شود:

۱. ارائه مستدل، منطقی و معقول عقاید و آموزه‌های شیعی؛

۲. شناخت و شناساندن پیشینه و مسیر تطور تشیع در میان اقوام مختلف؛

۳. مطالعه روش‌مند گروه‌ها و جوامع شیعی؛

۴. آشنایی و ارتباط با مراکز و مؤسسات شیعه‌شناسی عمده جهان برای یافتن بسترهای مشارکت علمی ـ پژوهشی و نیز نقد و پاسخگویی به اشتباهات احتمالی؛

۵. تعیین سرفصل‌هایی مستقل و جدید از مطالعات شیعه‌شناسی در کنار مطالعات و پژوهش‌های رایج و مرسوم؛

۶. احیای میراث فرهنگی گذشته و اندیشه‌های مغفول دانشمندان شیعی؛

۷. معرفی نقش تاریخی شیعیان در تمدن اسلامی و تحولات سیاسی، اجتماعی و فکری جهان اسلام؛

۸. آسیب‌شناسی مشکلات و معضلات فکری و اجتماعی جوامع و گروه‌های معاصر؛

۹. آشنایی جامع و گسترده با ابعاد گوناگون مردم شناختی و جامعه‌شناختی جهان تشیع؛

۱۰. تحلیل و تبیین امکانات، محدودیت‌ها، و اوضاع و شرایط اجتماعی شیعیان جهان؛

۱۱. پرورش هیأت‌های علمی متخصص شیعه‌شناسی و در نتیجه، تأمین کادر لازم برای اجرای پروژه‌های تحقیقاتی درباره مسایل شیعه؛

۱۲. تربیت دانش‌آموختگانی که توان تحقیق و تدریس در زمینه مطالعات شیعه‌شناسی و نیز ارائه مشورت به نهادهای دینی و حکومتی را متناسب با دنیای جدید داشته باشند.

۱۳. گسترش روحیه مطالعات میدانی در زمینه موضوعات فرهنگی ـ اجتماعی مربوط به شیعه در میان طلاب و دانشجویان رشته‌های مرتبط.

۵. شرایط پذیرش

همه طلاب علوم دینی که دست کم رتبه یک (پایه ششم) حوزه را گذرانده، و نیز در یکی از رشته‌های علوم انسانی مدرک کارشناسی داشته باشند، می‌توانند در این رشته شرکت کنند. همچنین موفقیت در آزمون کتبی و مصاحبه، و نیز عدم اشتغال به تحصیل در دیگر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و همچنین برخورداری از

صلاحیت اخلاقی و توانایی فکری لازم و متناسب از دیگر شرایط پذیرش در رشته شیعه‌شناسی به شمار می‌آید.

۶. نقش دانش‌آموختگان و مراکز جذب آن‌ها

دانش‌آموختگان سه گرایش کلام، تاریخ و جامعه‌شناسی رشته شیعه‌شناسی، می‌توانند به عنوان کارشناس، استاد، پژوهشگر و مشاور، در مراکز زیر به خدمت بپردازند:

۱. دانشگاه‌ها؛

۲. مراکز پژوهشی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛

۳. مراکز آموزشی و پژوهشی حوزه‌های علمیه؛

۴. وزارت آموزش و پرورش؛

۵. وزارت امور خارجه؛

۶. سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی؛

۷. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛

۸. وزارت اطلاعات؛

۹. سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران؛

۱۰. سازمان تبلیغات اسلامی؛

۱۱. سیاسی ـ عقیدتی سازمان‌های نظامی و انتظامی.

۷. عناوین دروس

با توجّه به اهداف آموزشی مذکور در بند ۴، عناوین دروس و تعداد واحدهای هر یک از گرایش‌های آن انتخاب شده است:

- رعایت ضوابط و مقرّرات وزارت علوم، تحقیقات و فنّاوری؛
- مورد توجّه و استفاده قرار دادن طرح‌ها و برنامه‌های درسی مصوّب؛
- مشاوره و رایزنی با استادان و صاحب‌نظران حوزوی و دانشگاهی؛
- اولویت دادن به عناوین دروسی که در دانشگاه‌های دیگر پیشینه آموزشی دارد؛
- اولویت دادن به عناوینی که منابع آن‌ها قابل دسترسی می‌باشد.

عناوین دروس و تعداد واحدهای سه گرایش کلام، تاریخ و جامعه‌شناسی در فصل‌های دوّم، سوّم، و چهارم و پنجم این برنامه آمده است.

فصل دوّم

عناوین، تعداد واحدها و جدول دروس

- عناوین و تعداد واحدهای درسی
- جدول دروس پیش‌نیاز
- جدول دروس مشترک
- جدول دروس گرایش کلام
- جدول دروس گرایش تاریخ
- جدول دروس گرایش جامعه‌شناسی

جدول دروس پیش‌نیاز

الف. دروس پیش‌نیاز گرایش کلام (۱۶ واحد)

شماره درس	عنوان درس	تعداد واحد	تعداد ساعت	نوع درس
	تاریخ کلام ۱ (کلام غیر شیعه)	۲ واحد	۳۲	نظری
	تاریخ کلام ۲ (کلام شیعه)	۴ واحد	۶۴	نظری
	معارف قرآن (خداشناسی، راه و راهنماشناسی، انسان‌شناسی)	۴ واحد	۶۴	نظری
	احادیث کلامی شیعه	۲ واحد	۳۲	نظری
	کلیات فلسفه‌ی اسلامی	۲ واحد	۳۲	نظری
	نثر جدید عربی	۲ واحد	۳۲	نظری

ب. دروس پیش‌نیاز گرایش تاریخ (۱۶ واحد)

شماره درس	عنوان درس	تعداد واحد	تعداد ساعت	نوع درس
	تاریخ اسلام (۱)؛ از پیامبرﷺ تا پایان امویان	۲ واحد	۳۲	نظری
	تاریخ اسلام (۲)؛ از آغاز عباسیان تا ابتدای آل‌بویه	۲ واحد	۳۲	نظری
	تاریخ اسلام (۳)؛ از ابتدای آل بویه تا سقوط بغداد	۲ واحد	۳۲	نظری
	تاریخ‌نگاری	۲ واحد	۳۲	نظری
	روش تحقیق و مأخذشناسی	۲ واحد	۳۲	نظری
	سازمان روحانیت شیعه	۲ واحد	۳۲	نظری
	کلیات تمدن اسلامی	۲ واحد	۳۲	نظری
	تاریخ اجتماعی شیعه	۲ واحد	۳۲	نظری

ج. دروس پیش‌نیاز گرایش جامعه‌شناسی (۱۶ واحد)

شماره درس	عنوان درس	تعداد واحد	تعداد ساعت	نوع درس
	مبانی جامعه‌شناسی، مفاهیم اساسی ۱	۲ واحد	۳۲	نظری
	مبانی جامعه‌شناسی، مفاهیم اساسی ۲	۲ واحد	۳۲	نظری
	نظریه‌های جامعه‌شناسی ۱	۲ واحد	۳۲	نظری
	نظریه‌های جامعه‌شناسی ۲	۲ واحد	۳۲	نظری
	روش تحقیق نظری و عملی	۲ واحد ۱ واحد	۳۲ ۱۶	نظری عملی
	آمار عمومی و آمار در علوم اجتماعی	۳ واحد	۴۸	نظری
	تغییرات اجتماعی	۲ واحد	۳۲	نظری

جدول دروس مشترک (۱۰ واحد)

شماره درس	عنوان درس	تعداد واحد	تعداد ساعت	نوع درس
	منابع تفکر شیعی	۲ واحد	۳۲	نظری
	امامت و ولایت	۲ واحد	۳۲	نظری
	مفهوم و تاریخ پیدایش تشیع	۲ واحد	۳۲	نظری
	فرق شیعه	۲ واحد	۳۲	نظری
	شیعه در جهان امروز	۲ واحد	۳۲	نظری

جدول دروس اختصاصی

الف. دروس اختصاصی گرایش کلام (۲۲ واحد)

شماره درس	عنوان درس	تعداد واحد	تعداد ساعت	نوع درس
	آموزه‌های شیعه	۴ واحد	۶۴	نظری
	شبهه‌شناسی	۲ واحد	۳۲	نظری
	اخلاق و عرفان در شیعه	۲ واحد	۳۲	نظری
	شیعه و حکومت (با تأکید بر نظریه‌ی ولایت فقیه)	۲ واحد	۳۲	نظری
	شیعه و اندیشه‌ی تقریب میان مذاهب اسلامی	۲ واحد	۳۲	نظری
	مسائل جدید کلامی	۲ واحد	۳۲	نظری
	زبان انگلیسی تخصصی (۱)	۲ واحد	۳۲	عملی
	زبان انگلیسی تخصصی (۲)	۲ واحد	۳۲	عملی
	پایان‌نامه	۴ واحد	۶۴	نظری

ب. دروس اختصاصی گرایش تاریخ (۲۲ واحد)

شماره درس	عنوان درس	تعداد واحد	تعداد ساعت	نوع درس
	تاریخ ائمه علیهم‌السلام (۱)	۲ واحد	۳۲	نظری
	تاریخ ائمه علیهم‌السلام (۲)	۲ واحد	۳۲	نظری
	تاریخ سیاسی شیعه (جنبش‌ها و دولت‌های شیعی) (۱)	۲ واحد	۳۲	نظری
	تاریخ سیاسی شیعه (جنبش‌ها و دولت‌های شیعی) (۲)	۲ واحد	۳۲	نظری
	تاریخ علم و آموزش (علوم عقلی و نقلی و حوزه‌های علمیه)	۴ واحد	۶۴	نظری
	شیعه در آثار مستشرقان	۲ واحد	۳۲	نظری
	زبان انگلیسی تخصصی (۱)	۲ واحد	۳۲	عملی
	زبان انگلیسی تخصصی (۲)	۲ واحد	۳۲	عملی
	پایان‌نامه	۴ واحد	۶۴	نظری

ج. دروس اختصاصی گرایش جامعه‌شناسی (۲۲ واحد)

شماره درس	عنوان درس	تعداد واحد	تعداد ساعت	نوع درس
	جنبش‌ها و نهضت‌های تاریخیِ شیعه	۲ واحد	۳۲	نظری
	مردم‌شناسی شیعیان	۲ واحد	۳۲	نظری
	تاریخ تمدن اسلامی (با تأکید بر نقش شیعیان)	۲ واحد	۳۲	نظری
	سازمان روحانیت شیعه	۲ واحد	۳۲	نظری
	جمعیت‌شناسی شیعیان جهان	۲ واحد	۳۲	نظری
	جامعه‌شناسی شیعیان ایران	۲ واحد	۳۲	نظری
	اندیشه‌ی اجتماعی متفکران شیعه	۲ واحد	۳۲	نظری
	زبان انگلیسی تخصصی (۱)	۲ واحد	۳۲	عملی
	زبان انگلیسی تخصصی (۲)	۲ واحد	۳۲	عملی
	پایان‌نامه	۴ واحد	۶۴	نظری

فصل سوم

سرفصل دروس گرایش کلام

- سرفصل دروس پیش‌نیاز
- سرفصل دروس مشترک
- سرفصل دروس اختصاصی

دروس جبرانی (پیش‌نیاز)

تاریخ کلام ۱ (کلام غیرشیعه)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **کلام**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت اندیشه‌های کلامی فرق اسلامی غیرشیعی با توجه به سیر تطور تاریخی آن.

۳. سرفصل:

الف. تاریخ علم کلام

- موافقت‌ها و مخالفت‌ها با کلام (ادله و تطور)
- سبک‌های کلامی
- کلام فلسفی (تاریخ، نکات مثبت و منفی)

ب. فرقه‌های غیرشیعه

- خوارج و اباضیه
- عثمانیه
- جریان اِرجاء
- جبریّه
- قدریّه
- معتزله و صفاتیه
- اهل حدیث و سلفیه
- اشاعره
- حنفیه و ماتریدیه
- ظاهریه
- کرّامیه
- قادیانیه

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم.

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶ راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعه منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم
ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *التبصرة فی الدین و تمییز الفرقة الناجیة عن الفرق الهالکین*، ابوالمظفر اسفراینی.
ـ *الفرق بین الفرق*، عبدالقاهر بغدادی.
ـ *تاریخ المذاهب الاسلامیة*، محمد ابوزهره.
ـ *المقالات و الفرق*، سعد بن عبدالله اشعری.
ـ *الملل و النحل*، شهرستانی.
ـ *الفصل فی الملل و الاهواء و النحل*، ابن حزم.
ـ *تاریخ علم کلام*، علی‌محمد ولوی.
ـ *تاریخ علم الکلام فی الاسلام*، فضل‌الله زنجانی.
ـ *مذاهب الاسلامیین*، عبدالرحمان بدوی.
ـ *بحوث فی الملل و النحل*، جعفر سبحانی.
ـ *خوارج*، یعقوب جعفری
ـ *نشأة الاشعریه و تطورها*، جلال موسی
ـ *قواعد العقائد*، امام محمد غزالی
ـ *التوحید و تأویل السنة*، ابومنصور ماتریدی
ـ *المعتزلة*، زهدی جارالله
ـ *مرجئه*، رسول جعفریان
ـ مقاله *قدریان اولیه*، محسن جهانگیری
ـ *الخوارج فی العصر الاموی*، تایف معروف
ـ مقاله *امام احمد بن حنبل و تربیع*، رسول جعفریان
ـ *فی علم الکلام* (۳ جلد)، احمد محمود صبحی
ـ مدخل «اسلام» دائرة المعارف بزرگ اسلامی، احمد پاکتچی
ـ *نشأة الفکر الفلسفی فی الاسلام*، علی سامی النشار
ـ مقالات متعددی از *دائرة المعارف بزرگ اسلامی* همچون مدخل اسلام، اشاعره، ابوالحسن اشعری و ...
ـ *مقالات الاسلامین*، ابوالحسن اشعری
ـ *المنیة والامل*، ابن مرتضی
ـ *طبقات المعتزله*، ابن مرتضی
ـ کتب قاضی عبدالجبار مثل *شرح الاصول الخمسة* و *المغنی*
ـ کتب ابوالحسن اشعری مثل *الابانة* و *اللمع*
ـ *الارشاد*، جوینی
ـ *نهایة الاقدام*، شهرستانی
ـ *التنبیه والرد*، ملطی

تاریخ کلام ۲ (کلام شیعه)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۴ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **کلام**

تعداد ساعت: **۶۴**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت اندیشه‌های کلامی شیعه با توجه به تطور تاریخی آن.

۳. سرفصل:

الف. شیعهٔ اثناعشری
- دوره‌های چهارگانه کلام شیعی
- از آغاز تشیع تا دورهٔ امام صادق علیه‌السلام
- از امام صادق تا پایان عصر حضور ائمه علیهم‌السلام
- از آغاز غیبت کبری تا قرن هفتم (آغاز کلام فلسفی)
- از قرن هفتم تاکنون
- متکلمان برجستهٔ شیعه در ادوار چهارگانه
- هشام بن حکم
- مؤمن الطاق
- خاندان نوبختی
- شیخ صدوق
- ابن قبه
- شیخ مفید
- سید مرتضی
- شیخ طوسی
- عبدالجلیل قزوینی
- ابن میثم بحرانی
- علامه حلی
- فاضل مقداد
- عبدالرزاق لاهیجی
- علامه مجلسی
- میرزا مهدی اصفهانی
- علامه طباطبایی
- امام خمینی
- شهید مطهری
- گرایش‌های نقلی و عقلی در کلام شیعه
- مکاتب کلامی شیعه
- مکتب قم
- مکتب بغداد
- مکتب حله
- مکتب اصفهان (دوره صفویه)
- مکتب حکمت متعالیه
- مکتب مشهد (تفکیک)

ب. سایر فرق شیعه
- کیسانیه
- زیدیه
- اسماعیلیه
- فطحیه
- واقفه

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶ راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعه منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸ گزیدهٔ منابع:

ـ *فرق الشیعة*، نوبختی.

ـ *تاریخ شیعه و فرقه‌های اسلام تا قرن چهارم*، محمدجواد مشکور.

ـ *تاریخ عقاید و مذاهب شیعه*، سعد بن عبدالله اشعری، ترجمه یوسف فضایی.

ـ *تاریخ علم کلام*، علیمحمد ولوی.

ـ *تاریخ علم الکلام فی الاسلام*، فضل‌الله زنجانی.

ـ *شیعه در تاریخ*، محمدحسین الزین، ترجمهٔ محمدرضا عطایی.

ـ *مکتب در فرایند تکامل*، سیدحسین مدرسی طباطبایی، ترجمهٔ هاشم ایزدپناه.

ـ کتب قاسم رسی

ـ زیدیه، احمد محمود صبحی

ـ زیدیه، ناجی حسن

ـ *کیسانیه*، وداد قاضی

ـ *المقالات والفرق*، سعد اشعری قمی

ـ *شیعه در اسلام*، علامه طباطبایی

ـ *اصل الشیعة و اصولها*، کاشف الغطاء

ـ *قرامطه*، عارف تامر

ـ *تاریخ و عقائد معتزله*، فرهاد دفتری

ـ *اسماعیلیه*، جمعی از محققین

ـ کتب شیخ مفید و شیخ طوسی و سید مرتضی علم‌الهدی

ـ کتب خواجه نصیرالدین و علامه حلی

ـ بخش‌های مربوط به شیعه در منابع درس قبل.

معارف قرآن (خداشناسی، راه و راهنماشناسی، انسان‌شناسی)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۴ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **معارف اسلامی**

تعداد ساعت: **۶۴**

نوع واحد:

۲. هدف درس:

شناخت مسائل مربوط به خداشناسی، راه و راهنماشناسی و انسان‌شناسی از دیدگاه قرآن.

۳. سرفصل:

الف. خداشناسی

- دلایل وجود خدا در قرآن
- مفهوم و نصاب توحید و استدلال بر آن
- توحید ذاتی ـ صفاتی ـ افعالی
- اسماء و صفات الهی
- افعال الهی

ب. راه و راهنماشناسی

- نبوت در قرآن
- اهداف بعثت انبیا
- بشر بودن انبیا
- معجزه
- وجوه اعجاز قرآن
- عصمت

ج. انسان‌شناسی

- اهمیت انسان‌شناسی
- آفرینش انسان
- روح در قرآن و انتساب آن به خدا
- خلافت الهی
- اختیار انسان و شبهه‌های مربوط به آن
- گرایش‌های انسان و معیار انتخاب
- معاد و رابطه‌ی دنیا و آخرت

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعه منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: تدوین یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال آموزشی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ ***معارف قرآن***، محمدتقی مصباح یزدی.

ـ ***معارف قرآن در المیزان***، سیدمهدی امین.

ـ ***معارفی از قرآن***، محمدهادی معرفت.

ـ ***پیام قرآن***، ناصر مکارم شیرازی و دیگران.

ـ ***منشور جاوید***، جعفر سبحانی.

ـ ***تفسیر موضوعی قرآن مجید***، عبدالله جوادی آملی.

ـ نوشته‌های علامه طباطبایی چه در *المیزان* و چه کتب دیگرش و چه مقالات و پایان‌نامه‌ها در این باره

احادیث کلامی شیعه

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز: **کلام اسلامی ۱ و ۲**

حیطه آموزشی: **معارف شیعی**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **عملی**

۲. هدف درس:

شناخت مهمترین کتاب‌های حدیثی معارفی و نیز بررسی و تحلیل روایات کلامی شیعه

۳. سرفصل:

ـ آشنایی با متون روایی معارفی (مؤلّف، تاریخ تألیف، ویژگی‌ها): ***نهج‌البلاغه، اصول کافی، توحید صدوق، عیون اخبار الرضا، بصائر الدرجات، احتجاج طبرسی*** و ...

ـ طرح پاره‌ای از احادیث کلامی از متون نامبرده در زمینه‌های:

ـ خدا و صفات الهی

ـ ایمان و کفر و طینت مؤمن و کافر

ـ معرفت انسان نسبت به خدا (فطرت و معارف فطری)

ـ قضا و قدر و جبر و اختیار

ـ وحی و نبوت و ویژگی‌های انبیا

ـ خصائص قرآن (بطون، تأویل، متشابهات، تنزیل و ...)

ـ امامت و ولایت و خصائص ائمه طاهرین علیهم‌السلام (علم، عصمت، طینت و ...)

ـ عقل و جهل و کارکردهای عقل

ـ انسان، روح، سعادت و شقاوت

ـ برزخ و قیامت

۴. شیوهٔ آموزش: روش کارگاهی به گونه‌ای که این عناوین از کتب روایی توسط دانش‌پژوهان استخراج شود و توسط استاد جمع‌بندی شده و متن‌خوانی روایات صورت گیرد.

۵. تدارکات مورد نیاز: استاد گزیده‌هایی از احادیث را برای متن‌خوانی انتخاب می‌کند.

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی:

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: تدوین یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ کتاب‌های مذکور در سرفصل.

ـ شروح کافی از قبیل: ***مرآة العقول***، ***شرح ملاصالح مازندرانی***، ***شرح ملاصدرا***.

ـ ***وافی***، ملا محسن فیض کاشانی.

ـ ***شرح توحید***، قاضی سعید قمی.

ـ ***المیزان*** (مباحث حدیثی).

ـ ***بحارالانوار***، مجلّدات ۱ تا ۱۱.

ـ تفاسیر حدیثی از قبیل تفسیر محمدرضا قمی مشهدی و تفسیر ***نورالثقلین*** و تفسیر ***البرهان***.

کلیات فلسفه اسلامی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی:

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت اجمالی فلسفه اسلامی و مسائل آن.

۳. سرفصل:

- تعریف، موضوع و غایت فلسفه
- مباحث وجود
  - بداهت وجود
  - اشتراک معنوی وجود
  - زیادت وجود بر ماهیت
  - تشکیک وجود
  - احکام سلبی وجود
  - معنای نفس‌الامر
  - اعاده معدوم
  - وجود ذهنی و خارجی
  - انقسامات وجود
  - وجود فی نفسه و فی غیره
  - اصالت وجود
  - معقول ثانی
  - مواد ثلاث (وجوب ـ امکان ـ امتناع)
  - واجب الوجود (ماهیت و انّیّت)
  - قول به اولویت
  - معانی امکان
  - احتیاج ممکن به علت حدوثاً و بقاءً و ملاک آن
- مباحث ماهیت
  - احکام ماهیت
  - اعتبارات ماهیت
  - معنای ذاتی و عرضی
  - احکام فصل ـ نوع
  - کلی و جزئی
  - تمایز ماهیت
  - مقولات عشر
  - انقسامات جوهر و اثبات ماده اولی و صور جسمیه ـ نفس و عقل
  - انقسامات کیف ـ جوهر و عرض ـ جسم ـ اثبات صورت نوعیه
  - انقسامات کم ـ مقولات تسعه

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم.

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶ راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعهٔ منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ شیوهٔ مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد

۸ گزیدهٔ منابع:

ـ *آموزش فلسفه*، محمدتقی مصباح یزدی.

ـ *بدایة الحکمة*، سیدمحمدحسین طباطبایی.

ـ *نهایة الحکمة*، سیدمحمدحسین طباطبایی.

ـ *قواعد کلی فلسفی در فلسفه اسلامی*، غلامحسین ابراهیمی دینانی.

ـ *کلیات فلسفه اسلامی*، غلامحسین آهنی.

ـ *درآمدی بر فلسفه اسلامی*، عبدالرسول عبودیت.

ـ *اصول فلسفه و روش رئالیسم*، سیدمحمدحسین طباطبایی و مرتضی مطهری.

ـ *آشنایی با علوم اسلامی: منطق، فلسفه*، مرتضی مطهری.

ـ *آشنایی با علوم اسلامی: کلام، فلسفه، عرفان*، رضا برنجکار.

ـ *دروس فلسفه*، محمدتقی مصباح یزدی.

ـ *شرح مختصر منظومه*، مرتضی مطهری.

ـ *درآمدی بر آموزش فلسفه*، محسن غرویان.

نثر جدید عربی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

حیطه آموزشی:

تعداد واحد: **۲ واحد**

تعداد ساعت: **۳۲**

پیش نیاز:

نوع واحد: **عملی**

۲. هدف درس:

آماده ساختن دانشجو برای بهره‌گیری از منابع جدید عربی در مباحث مربوط به رشته تحصیلی

۳. سرفصل:

خواندن و درک مطلب و توجه به نکات مهم به ویژه تفاوت‌های عربی جدید با عربی کلاسیک.

۴. شیوهٔ آموزش: شیوه کارگاهی

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی:

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: پیش‌مطالعهٔ درسنامه و یافتن واژه‌های دشوار (یک ترجمه به عنوان تکلیف به دانشجو واگذار می‌شود)

دیگر موارد: ترجمه چندین مقاله در زمینهٔ کلام شیعی از عربی معاصر به فارسی.

۷. روش آزمون: ـ روش کارگاهی با تکیه بر درک مطلب و ترجمه

ـ درصدی از نمره به تکلیف واگذار شده از سوی استاد اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *آراء المعاصرین حول آثار الامامیة*، السید مرتضی الرضوی.

ـ *الشیعة الاثنا عشریة*، هانری کربن، ترجمهٔ ذوقان قرقوط.

ـ *الشیعة فی طرابلس من الفتح العربی الی الفتح العثمانی*، یحیی قاسم فرحات.

ـ *الشیعة فی المیزان*، محمدجواد مغنیه.

ـ *موجز اصول‌الدین*، سیدمحمدباقر صدر، با مقدمهٔ عبدالجبار رفاعی.

ـ *نشأة الفکر الفلسفی فی الاسلام*، ج ۲، سامی النشار.

ـ *مذاهب الاسلامیین*، ج ۲، عبدالرحمان بدوی

دروس مشترک

منابع تفکر شیعی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **معارف شیعی**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: آشنایی تحلیلی با منابع تفکر شیعی و تحلیل و بررسی آن‌ها و شناخت دقیق نحوه استفاده از آن‌ها.

۳. سرفصل:

- قرآن
  - کیفیت نزول
  - جمع‌آوری و تدوین
  - تحریف قرآن
  - حجیت ظواهر
  - فهم قرآن
  - آثار برجسته در حوزه علوم قرآن
- حدیث
  - کیفیت تدوین احادیث نبوی
  - اصول اربعمأة، کتب اربعه، کتب ثلاثه متأخر (بحار، وافی، وسایل)
  - محدثان بزرگ
  - درایة الحدیث
  - انواع احادیث (ضعیف، قوی، مرسل و ...)
- عقل
  - مفهوم عقل در کتاب و سنت
  - کارکرد دوگانهٔ عقل: منبع و روش
  - حجیّت عقل
  - رابطه عقل و شرع
  - عقل و عقلا یا عرف
  - بررسی فتاوای مستند به عقل و سیر تاریخی کاربرد عقل در استنباط
  - دیدگاه اصولی و اخباری در باب عقل
- اجماع
  - مفهوم اجماع
  - بررسی سیر تاریخی استناد به اجماع
  - بررسی فتاوای مستند به اجماع
  - اجماع در عصر حاضر
- نقد و بررسی مختصر منابع تفکر سایر مذاهب مانند قیاس، امتحسان و مصالح مرسله

۴. شیوهٔ آموزش: شیوه مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶ راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

ـ مطالعه شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸ـ گزیدهٔ منابع:

ـ کتاب‌های تاریخ قرآن و اصول فقه

ـ کتاب "***Shiism: Doctrines, Thought, and Spirituality***" با ویراستاری سید حسین نصر، فصل‌های ۳ تا ۶، ۸ و ۱۰ تا ۱۷.

ـ مقاله «اجماع» و مقاله «اجتهاد» نوشته احمد پاکتچی در ***دایرةالمعارف بزرگ اسلامی***، ج ۶.

ـ «دفاع از عقل شیعی»، یحیی محمد، کتاب ماه دین، شمارهٔ ۵۸ و ۵۹.

ـ «شیعه و تفکر عقلی»، کامل هاشمی، کتاب ماه دین، شمارهٔ ۵۸ و ۵۹.

ـ ***منابع اندیشهٔ مذهبی شیعه***، علی شیروانی، انتشارات شفق

ـ *آموزش علوم قرآن*، محمدهادی معرفت، ترجمه ابومحمد وکیلی، سازمان تبلیغات اسلامی.

امامت و ولایت

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **کلام شیعی**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت مسأله امامت و ولایت از دیدگاه تشیع

۳. سرفصل:

ـ امامت

ـ امامت به معنای رهبری اجتماع، مرجعیت دینی، ولایت و ...

ـ امامت در قرآن

ـ بررسی کلامی مسأله امامت

ـ امامت از دیدگاه ائمه اطهار علیهم‌السلام

ـ ویژگی‌ها، اوصاف و شؤون امامت

ـ مسأله انتخاب و انتصاب و شورا

ـ اثبات امامت ائمه اثنی‌عشر

حقوق متقابل امام و امت

ـ مهدویت

ـ ولایت

ـ مفهوم ریشه‌ای ولایت

ـ ولایت ولیّ خدا

ـ ولایت تشریعی و تکوینی

ـ انواع ولایت

ـ فردی

ـ ولایت در جامعه

ـ قلمرو و ابعاد ولایت

ـ ولایت طاغوت

ـ رابطه امامت و ولایت

۴. شیوهٔ آموزش:

پیش مطالعه دانشجویان، توضیح استاد، بحث گروهی و پاسخ به سؤالات، پاسخ به شبهات اعتقادی دانشجویان (خارج از کلاس)

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

ـ مطالعه شخصی: پیش‌مطالعه مطالب درسی و مطالعه جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس:

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *تجرید العقائد*، خواجه نصیرالدین طوسی

ـ *کشف المراد*، علامه حلّی

ـ *الالهیات*، جعفر سبحانی

ـ *گوهر مراد*، لاهیجی

ـ *ولایت*، سیدعلی خامنه‌ای

ـ *امام‌شناسی*، سیدمحمدحسین طهرانی

ـ *راهنماشناسی*، محمدتقی مصباح یزدی

ـ آثار استاد مطهری درباره امامت (مجلدات یک تا چهار از **مجموعه آثار**)

ـ *الامامة والولایة فی القرآن الکریم*، علی اکبر موسوی یزدی و دیگران

ـ *الامامة فی الاسلام: أسس و مبادی و واجبات*، عبدالله بن عبدالمحسن طریقی

ـ *بررسی مسائل کلی امامت*، ابراهیم امینی

ـ *امامت و ولایت در قرآن*، عبدالحسین امینی

ـ *نظام امامت و رهبری*، لطف‌اللّه صافی گلپایگانی

ـ *قضاء الفطرة فی امامة العترة*، محمدحسین نجفی

ـ *ولایت و امامت*، هادی نجفی

ـ *رهبری در تشیع*، روح‌الله حسینیان

مفهوم و تاریخ پیدایش تشیع

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیّع**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی تحلیلی با مفهوم تشیع و بررسی نظریّه‌ها دربارهٔ پیدایش آن

۳. سرفصل:

- مفهوم تشیع
  - بررسی واژه‌شناختی
  - بررسی اصطلاحی
  - تعریف برگزیده
- حیطه‌های دلالت مفهومی تشیع
  - امامت
  - عصمت
  - ولایت
  - تشیع و سنّت نبوی
- بررسی و نقد دیدگاه‌ها دربارهٔ پیدایش تشیع
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عهد حیات پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در ماجرای سقیفه
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در خلافت امیرالمؤمنین علیه‌السلام
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در پی ماجرای کربلا
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عهد امامت امام صادق علیه‌السلام
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عصر آل‌بویه
  - نقد نظریه پیدایش تشیع توسط ایرانیان
- نقد افسانهٔ عبدالله بن سبأ
- اهل‌بیت علیهم‌السلام در قرآن
- مبانی فهم سیرهٔ ائمه علیهم‌السلام
- ابعاد سیرهٔ ائمه علیهم‌السلام

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعهٔ شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص می‌یابد.

۸ـ گزیدهٔ منابع:

ـ ***الرسول و الشیعة***، حسن سعید

ـ ***شیعه در اسلام***، سیدمحمدحسین طباطبایی

ـ ***تشیع در مسیر تاریخ***، سیدحسین جعفری، ترجمهٔ سیدمهدی آیت‌اللهی

ـ ***اصل الشیعة و اصولها***، کاشف الغطاء

ـ ***عبدالله بن سبأ***، سیدمرتضی عسکری

ـ کتاب "***Shiism: Doctrines, Thought and Spirituality***" با ویراستاری سیدحسین نصر، فصل‌های ۱ و ۲

ـ ***نشأة الشیعة و التشیع***، سیدمحمدباقر صدر

ـ ***تشیع مولود طبیعی اسلام***، سیدمحمدباقر صدر، ترجمه علی حجتی کرمانی

ـ ***تاریخ الامامیة و اسلافهم من الشیعة***، عبدالله فیاض

ـ ***تاریخ شیعه***، محمد حسین مظفر

فرق شیعه

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیّع**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت زمینه‌های سیاسی و اجتماعی پیدایش فرق شیعی و مهمترین آن‌ها

۳. سرفصل:

- تأثیر برداشت‌های مختلف از اندیشهٔ امامت در پیدایش فرقه‌های شیعی
- فرق شیعه در عصر حضور امامان معصوم علیهم‌السلام و نحوهٔ برخورد ائمه علیهم‌السلام با آن:
  - کیسانیه و فرق وابسته
  - زیدیه
  - اسماعیلیه
  - فرق خاص امامیه: واقفیه، فَطْحیه و غیره
- مهم‌ترین فرق شیعی در عصر غیبت باقی‌مانده در تاریخ
  - اسماعیلیه (بُهره‌ها ـ آقاخانیه): افکار، ادوار تاریخی (کمون، ظهور، ستر)، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی، دانشمندان
  - زیدیه: افکار، تحول تاریخی، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی
  - غُلات (نُصَیریان، علویان، خطّابیه، عجلیّه): افکار، تحول تاریخی، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی
  - پسیخانیان
  - حروفیه و بکتاشیه
  - نقطویان
  - شیخیه
  - اهل حق (یارسان)
- تأثیر فکری و فرهنگی و سیاسی فرق شیعه بر حیات تشیع

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعهٔ شخصی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس: حسب مورد از وضعیت کنونی زیدیه، اسماعیلیه و بُهره‌ها فیلم و عکس نمایش داده شود

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص می‌یابد

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *المقالات و الفرق*، اشعری

ـ *فرق الشیعه*، نوبختی

ـ *الملل و النحل*، شهرستانی

ـ *الفصل فی الملل و الاهواء و النحل*، ابن‌حزم

ـ *الفرق بین الفرق*، بغدادی

ـ *مقالات الاسلامیین*، اشعری

ـ *التنبیه و الرد علی اهل الاهواء و البدع*، ملطی

ـ مدخل‌های ذی‌ربط در دائرة المعارف‌ها به ویژه *دایرةالمعارف بزرگ اسلامی* و *دانشنامهٔ جهان اسلام*

ـ *التبصیر فی الدین*، اسفراینی

ـ *تبصرة العوام*، حسنی رازی

ـ *الصواعق المحرقة*، ابن‌حجر هیتمی

ـ *دبستان مذاهب*، کشمیری

ـ *فرهنگ فرق اسلامی*، مشکور

ـ *تاریخ شیعه و فرقه‌های اسلام تا قرن چهارم*، مشکور

ـ *تاریخ فرق اسلامی*، محمد نجمی زنجانی

ـ کتاب **"Shiism: Doctrines, Thought and Spirituality"** با ویراستاری سیدحسین نصر، فصل‌های ۶ و ۸ و ۹

ـ *مشعشعیان در تاریخ تشیع*، محمدعلی رنجبر، تهران: آگه، ۱۳۸۲

ـ *نشأة الفکر الفلسفی فی الاسلام*، ج ۲، سامی النشار

ـ *مذاهب الاسلامیین*، ج ۲، عبدالرحمان بدوی

شیعه در جهان امروز

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **جامعه‌شناسی شیعیان**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت کلیّاتی از زندگی سیاسی ـ اجتماعی شیعیان در جغرافیای مسکون

۳. سرفصل:

ـ شیعه در جهان اسلام

ـ کشورهایی که شیعه در آن در اکثریت است (ایران، عراق، لبنان، بحرین، آذربایجان، یمن)

ـ کشورهایی که شیعه در آن در اقلیت‌اند (هند، افغانستان، پاکستان، عربستان، کویت، سوریه، ترکیه، مصر، عمان)

ـ شیعه در جهان غیر اسلام:

ـ اروپا

ـ آمریکا (امریکای شمالی، امریکای مرکزی، امریکای جنوبی)

ـ آفریقا (تانزانیا، کنیا و ...)

ـ آسیای دور (تایلند، چین و ...)

ـ اقیانوسیه (استرالیا، نیوزیلند)

ـ روسیه

ـ آئین‌ها و نمادهای مشترک شیعیان جهان

ـ برخی از مختصات چشمگیر فرهنگی هر یک از جمعیت‌های شیعی جهان

ـ مشکلات و مصائب داخلی شیعیان (نظیر قتل عام شیعیان هند و پاکستان، و به رسمیت شناخته نشدن و ...)

ـ مشکلات و آلام خارجی شیعیان (نظیر اشغال عراق، افغانستان، در معرض تهاجم بودن ایران و ...)

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: امکانات نمایش فیلم و اسلاید و نقشه

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

- **بازدید علمی:**

- **مطالعه شخصی:** منابع جانبی

- **تماشای فیلم، اسلاید، عکس، نقشه:**

- **پژوهش:** ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

- **دیگر موارد:**

۷. روش آزمون: - روش مرسوم

- درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

- ***جامعه‌شناسی شیعیان ایران***، زیر نظر محمود تقی‌زاده داوری، مؤسسه شیعه‌شناسی
- **شیعه در هند**، عباس اطهر رضوی
- **شیعه در مصر از عصر امام علی**ؑ **تا امام خمینی**ؒ صالح الوردانی، مترجم قاسم مختاری
- ***شیعیان تانزانیا؛ دیروز و امروز***، امیر بهرام عرب احمدی
- **تشیع در هند**، جان نورمن هالیستر
- ***التشیع بین جبل عامل و ایران***، علی مروة
- ***مشاهیر تشیع در افغانستان***، عبدالمجید ناصری داودی
- ***جغرافیای تاریخی و انسانی شیعه در جهان اسلام***، رسول جعفریان
- ***وضعیت مسلمانان استرالیا***، ابوالقاسم خوشرو، مجلهٔ چشم‌انداز ارتباطات فرهنگی، دوره جدید، شماره یک
- **تشیع در شبه قاره**، اکبر ثبوت، کتاب ماه دین، ش ۶۸ و ۶۹
- **تشیع در *افغانستان***، غلام یحیی حسینی، طلوع، شمارهٔ ۸ و ۹

دروس اختصاصی

آموزه‌های شیعه

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۴ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **کلام**

تعداد ساعت: **۶۴**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت آموزه‌ها و اختصاصات شیعه با تکیه بر بحث امامت

۳. سرفصل:

- امامت و ولایت
  - معنا و مفهوم امامت
  - نظریات مختلف در باب امامت
  - جایگاه امامت نزد شیعه اثنا عشری
    - از نظر علمی
    - از نظر معنوی
    - جانشینی پیامبر
    - وجوب اطاعت
    - اداره حکومت و نقش سیاسی آن
  - مهدویت
  - اختصاصات شیعه
    - عدل
    - امر بین الامرین
    - معاد جسمانی
    - عصمت
    - بداء
    - رجعت
    - تقیه (از نگاه کلامی)
    - خمس (از نگاه کلامی)
    - متعه (از نگاه کلامی)

یادآوری:

۱. مباحث امامت در این درس باید کاملاً تخصصی و از درس «امامت و ولایت» در دروس مشترک متمایز باشد.

۲. برخی از مباحث یاد شده فقط از جهاتی اختصاصی شیعه است هر چند از برخی جهات مورد اتفاق غیرشیعه نیز است؛ مانند خمس در غنائم و امر بین الامرین از دیدگاه ماتریدیه.

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعهٔ منابع جنبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *عبقات الانوار*، میرحامد حسین هندی.

ـ *الغدیر*، علامه امینی.

ـ *المراجعات*، عبدالحسین شرف‌الدین.

ـ *عقائد الامامیه*، محمدرضا مظفر.

ـ *شیعه در اسلام*، سیدمحمدحسین طباطبایی.

ـ *معالم المدرستین*، سیدمرتضی عسکری.

ـ *عقائد الاسلام من القرآن الکریم*، سیدمرتضی عسکری.

ـ *مجموعه آثار* (جلد ۱ تا ۴)، مرتضی مطهری.

ـ *کلام اسلامی*، محمد سعیدی‌مهر.

ـ *منشور عقاید امامیه*، جعفر سبحانی

ـ *حیات فکری و سیاسی امامان شیعه*، رسول جعفریان.

شبهه‌شناسی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **کلام**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی تخصصی با شبهاتی که علیه شیعه طرح‌ریزی شده‌اند و شناخت تحلیلی چگونگی پاسخ به آن‌ها و ایجاد توانایی در دانشجو برای مقابله با شبهات جدید.

۳. سرفصل:

- خاستگاه شیعه (عبدالله بن سبأ)
- تحریف قرآن
- مصحف فاطمه علیها السلام
- سبّ صحابه
- امامت
  - الف. عصمت
  - ب. ولایت تکوینی (تفویض)
  - ج. امام مهدی
  - د. توسل به ائمّه و زیارت مشاهد مشرفه
  - هـ شفاعت
- آموزه‌های شیعه
  - الف. بداء
  - ب. رجعت
  - ج. متعه (ازدواج موقت)
  - د. تقیه
  - هـ سجده بر تربت
  - و. ولایت فقیه
  - ز. خمس

یادآوری: در همه موارد فوق، باید بر جنبه‌های شبهه‌انگیز مسأله تأکید شود.

۴. شیوهٔ آموزش: شیوه مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعهٔ منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ شیوه مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

الف. کتاب‌هایی که در دفاع از شیعه نوشته شده‌اند:

ـ ***الایضاح***، فضل بن شاذان.

ـ ***الشافی***، سید مرتضی در ردّ بر بخش امامت ***المغنی*** قاضی عبدالجبار.

ـ ***النقض***، عبدالجلیل قزوینی.

ـ ***احقاق الحق و ازهاق الباطل***، قاضی نورالله شوشتری.

ـ ***الصوارم المهرقه فی نقد الصواعق المحرقة***، قاضی نورالله شوشتری.

ـ ***شبهات و ردود***، سامی البدری.

ـ ***المراجعات***، عبدالحسین شرف‌الدین.

ـ ***نقض الوشیعة***، محسن الامین.

ـ ***رسالة ابن‌قبه***، ضمیمه کتاب ***مکتب در فرایند تکامل***.

ـ ***بناء المقالة الفاطمیة فی نقض الرسالة العثمانیّة***، احمد بن طاووس.

ـ ***الرد علی کتاب اصول مذهب الشیعة للقفاری***، عبدالقادر عبدالصمد.

ـ ***مع الدکتور موسی الموسوی فی کتابه الشیعة و التصحیح***، علاءالدین السیدامیرمحمد قزوینی

ـ ***عبدالله بن سبأ***، سیدمرتضی عسکری

ب. کتاب‌هایی که علیه شیعه نوشته شده‌اند.

ـ ***اصول مذهب الشیعة الامامیة الاثنی‌عشریة***، ناصر بن عبدالله القفاری.

ـ ***المغنی***، قاضی عبدالجبار (بخش امامت)

ـ ***الصواعق المحرقة فی الردّ علی اهل البدع والزندقة***، ابن‌حجر هیثمی

ـ ***العثمانیة***، جاحظ

ـ ***الخطوط العریضة***، محب‌الدین الخطیب

ـ ***الردّ علی الرافضة***، ابونعیم اصفهانی

ـ ***منهاج السنة النبویة فی نقض کلام الشیعة و القدریة***، ابن‌تیمیه

ـ ***تطوّر الفکر السیاسی الشیعی من الشوری الی ولایة الفقیه***، احمد الکاتب

اخلاق و عرفان در شیعه

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **معارف شیعی**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت ابعاد اخلاقی و عرفانی شیعه و رابطه میان آن دو و تأثیر امامان شیعه بر اندیشه‌های اخلاقی و عرفانی جهان اسلام

۳. سرفصل:

الف. کلیات

- سرشت علم اخلاق
- علوم اخلاقی
- تعریف عرفان عملی و نظری
- پیوند اخلاق و عرفان
- عرفان و تصوف

ب. عرفان شیعی

- اهمیت و جایگاه اخلاق و عرفان در اندیشهٔ شیعی در مقایسه با کلام و فقه
- عرفان در مناجات و روایات ائمه علیهم‌السلام
- معنویت‌گرایی و زهد، مبنای عرفان شیعی
- جریان‌ها و مکتب‌های عرفانی و معنوی شیعه (مکتب تهران، مکتب نجف و ...)
- جایگاه امامان شیعه در سلسله‌های تصوف
- تشیع و تصوف در ادوار مختلف

الف. دوره‌ی مخالفت شیعه با تصوف رسمی (از ابتدا تا قرن ششم)

ب. دوره‌ی ایجاد ارتباط میان تشیع و تصوف (از قرن ششم به بعد) و نقش خواجه نصیرالدین طوسی و سیدحیدر آملی و ملاصدرا (البته مخالفت‌های بعدی علمای شیعه با تصوف مانند شیخ حر عاملی و ملامحمدطاهر قمی نباید مورد غفلت قرار بگیرد).

ج. اخلاق در شیعه

- اخلاق در روایات
- سبک‌های اخلاقی
- اخلاق یونانی مآب
- اخلاق روایی
- اخلاق عرفانی
- اخلاق حکمی
- اخلاق و ادبیات
- کتب و اندیشمندان

۴. شیوهٔ آموزش: شیوه مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعهٔ منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ شیوه مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *الصلة بین التصوف و التشیع*، کامل مصطفی شیبی.

ـ *تشیع و تصوف تا آغاز سده دوازدهم هجری*، کامل مصطفی شیبی، ترجمه علی‌رضا ذکاوتی قراگزلو.

ـ *عرفان و حماسه*، عبدالله جوادی آملی.

ـ *بررسی تأثیر روایات شیعی در نهج‌البلاغه و تطبیق آن با مفاهیم عرفانی*، علی فتح‌اللهی.

ـ *تصوف و تشیع*، هاشم معروف الحسنی، سیدمحمدصادق عارف.

ـ *اخلاق ناصری*، خواجه نصیرالدین طوسی.

ـ *المحجة البیضاء فی تهذیب الاحیاء*، ملامحسن فیض کاشانی.

ـ *تصوف الشیعة: نظرة الی حیاة السید حیدر الآملی و عقایده*، محمدجواد گوهری.

ـ *جامع السعادات*، محمد مهدی نراقی.

ـ *معراج السعاده*، ملا احمد نراقی.

ـ *المراقبات*، میرزا جواد آقا ملکی تبریزی.

ـ *اربعین (چهل حدیث)*، امام خمینی.

شیعه و حکومت (با تأکید بر نظریه ولایت فقیه)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز: **کلام شیعی**

حیطه آموزشی:

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت مبانی حکومت از نظر شیعه و شناخت نظریه ولایت فقیه و ضرورت و دلایل آن.

۳. سرفصل:

مسایل کلی حکومت:

- ضرورت حکومت
- مشروعیت حکومت‌ها
- مشروعیت در اسلام

حکومت در اسلام:

- ادله ضرورت آن
- پیامبر اکرمﷺ و حکومت اسلامی
- ولایت امامان معصوم

حاکم در حکومت اسلامی:

- ویژگی‌های حاکم
- چگونگی تعیین حاکم اسلامی
- وظایف و اختیارات حاکم اسلامی

ولایت فقیه:

- معنا و چیستی ولایت
- ولایت فقیه؛ شکل یا محتوا
- پیشینه تاریخی
- ادله ولایت فقیه
  - دلیل عقلی محض
  - دلیل مرکب از عقل و نقل
  - دلیل نقلی محض
- شرایط و اختیارات ولی فقیه

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ شیوه مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ **ولایت فقیه**، امام خمینی.

ـ ***دراسات فی ولایة الفقیه***، حسینعلی منتظری.

ـ ***بنیان حکومت در اسلام***، سید کاظم حائری.

ـ ***رهبری در تشیع***، روح‌الله حسینیان.

ـ **جامعه مدنی و حاکمیت دینی**، عبدالحسین خسروپناه.

ـ **حکومت اسلامی و ولایت فقیه**، محمدتقی مصباح یزدی.

ـ **ولایت و دیانت**، مهدی هادوی تهرانی.

ـ ***چهارگفتار در مبانی فقهی وکلامی ولایت فقیه***، جمعی از نویسندگان.

ـ **ولایت فقیه، *ولایت فقاهت و عدالت***، عبدالله جوادی آملی.

ـ **حکمت و حکومت**، مهدی حائری یزدی.

ـ **نظام حکومت و مدیریت در اسلام**، محمدمهدی شمس الدین.

ـ ***مبانی اندیشه اسلامی ۴***، درآمدی بر نظام ارزشی و سیاسی اسلام، زیر نظر محمود فتحعلی.

ـ ***مبانی اندیشه سیاسی اسلام***، عباسعلی عمید زنجانی.

ـ **فقها و حکومت**، محمد جعفری هرندی.

ـ **نظریه *سیاسی اسلام***، محمدتقی مصباح یزدی.

ـ **حکومت ولایی**، محسن کدیور.

ـ **نظریه‌های دولت در فقه شیعه**، محسن کدیور.

ـ **ولایت فقیه**، محمد هادی معرفت

ـ **جمهوریت**، افلاطون

شیعه و اندیشه تقریب بین مذاهب اسلامی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **کلام**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت اندیشه تقریب و متفکران این اندیشه و نقش انقلاب اسلامی در این زمینه، همچنین شناخت مبانی جریان تخریب وحدت و نقد آن.

۳. سرفصل:

- بیان اندیشه تقریب
  - الف. میان شیعه و اهل سنت
  - ب. میان فرق مذاهب شیعی
- مبانی نظری تقریب
- محدوده و قلمروهای اختلاف و اتحاد
- متفکران این اندیشه و کیفیت شکل‌گیری چنین اندیشه‌ای
  - شیخ طوسی (ارتباط شیعه دوره بغداد با اهل سنّت)
  - تدریس کتب اهل سنت توسط علمای شیعه (مثلاً شهیدین ـ بحرالعلوم)
  - مناظرات

چهره‌ها:

- سید جمال‌الدین اسدآبادی
- آیة‌اللّه بروجردی
- محمدحسین کاشف الغطاء
- عبدالحسین شرف‌الدین
- امام خمینی
- امام موسی صدر
- علامه سمنانی
- محمد تقی قمی
- محمد واعظزاده خراسانی
- عبدالکریم بی‌آزار شیرازی
- محمد ابوزهره

- نقش تصوف در تقریب بین مذاهب
- مشترکات فقهی میان مذاهب
- برداشت‌های تفسیری مشترک
- روایات دعوت به نزدیکی به اهل سنت و مشی عملی امامان
- بررسی روایات مطاعن و لعن و سبّ
- نقش مصر و اندیشمندان آن (عبدالمجید سلیم ـ محمود شلتوت)
- نقش انقلاب اسلامی در این زمینه
- مبانی جریان تخریب وحدت و نقد آن:
  - دورهٔ صفویه
  - چهره‌ها: محقق کرکی و فتوای کفر اهل سنّت (***نفحات اللاهوت فی لعن الجبت والطاغوت***)

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعه منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ ***مجموعه مقالات و سخنرانی‌های کنفراس بین‌المللی وحدت اسلامی*** (از ابتدا تاکنون).

ـ مجموعه آثار محمد واعظزاده خراسانی.

ـ مجموعه آثار عبدالکریم بی‌آزار شیرازی.

ـ دورهٔ مجلهٔ ***رسالة الاسلام***.

ـ دورهٔ مجلهٔ ***رسالة التقریب***.

ـ ***همبستگی ادیان و مذاهب اسلامی***، محمد ابراهیم جناتی.

مسایل جدید کلامی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **کلام**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: شناخت سیر تطوّر کلام سنتی به کلام جدید و بررسی مسایل جدید کلامی.

۳. سرفصل:

الف. کلیات

- چیستی علم کلام
- آراء دانشمندان مسلمان در تعریف علم کلام
- تجدّد در علم کلام
- تاریخ کلام جدید
- متعلق تجدّد در علم کلام (مسایل، موضوع، روش ...)
- آفات روش‌شناختی تفکر کلامی معاصر (سنّت‌زدگی، سنّت‌زدایی، خلط کلام جدید با الاهیات نوین مسیحی و با فلسفه دین)
- مسایل جدید کلامی
- اهمیت مسایل جدید در کلام
- تفاوت اساس مسایل سنّتی و جدید

ب. مسایل جدید و شبهات نوین

- علم و دین
- وحی، ایمان و تجربه دینی
- زبان دین
- دین و دنیا
- کثرت‌گرایی و انحصارگرایی
- عقل و دین
- دین و اخلاق
- آزادی و عدالت
- حقوق زن و فمینیسم

یادآوری: مباحث کلیات نباید بیش از ۲ یا ۳ جلسه را بگیرد.

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعهٔ شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس:

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم
ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ **هندسه معرفتی کلام جدید**، احد فرامرز قراملکی.
ـ **سرچشمه‌های نواندیشی دینی**، مجمد جواد صاحبی.
ـ **مدخل مسایل جدید در علم کلام**، جعفر سبحانی.
ـ **کلام جدید**، هادی صادقی.
ـ **کلام جدید**، عبدالحسین خسروپناه.
ـ **کلام جدید درگذر اندیشه‌ها**، علی اوجبی.
ـ **جستارهایی درکلام جدید**، جمعی از مؤلفان.

زبان انگلیسی تخصصی (۱)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **زبان**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری و عملی**

۲. هدف درس:

آماده ساختن دانشجو برای بهره‌گیری از منابع انگلیسی مربوط به رشته تحصیلی به ویژه آثار مستشرقان

۳. سرفصل:

ـ خواندن و درک مطلب و توجه به نکات دستوری در متون برگزیده

۴. شیوهٔ آموزش: روش کارگاهی

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی:

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: پیش‌مطالعهٔ درس‌نامه و یافتن واژه‌های دشوار (یک ترجمه به عنوان تکلیف به دانشجو واگذار شود).

دیگر موارد: ترجمهٔ چندین مقاله در زمینهٔ کلام شیعی از انگلیسی به فارسی. تماشا و پیاده‌کردن فیلم‌ها یا برنامه‌هایی در موضوع کلام شیعی که به کمک مرکز خدمات رسانه‌ای دانشگاه و هم‌چنین استاد مربوطه تهیه و پیشنهاد می‌شود.

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم با تکیه بر درک مطلب و ترجمه
ـ درصدی از نمره به تکلیف واگذار شده از سوی استاد اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

1. ***The Shiites,*** David Pinault, New York, St. Martins Press, 1993.

2. ***Shiism and Social Protest***, Juan R. I. Cole and Nikki R. Keddie, Yale University Press.

3. ***Shia Islam: From Religion To Revolution,*** Heinz Halm, Translated from the German by Allison Broun.

4. ***Early Shiite Imamiyyah Thinkers,*** S. Waheed Akhtar.

5. ***Crisis and Consolidation in the Formative Period of Shiite Islam***, Hossein Modarresi, The Darwin Press.

6. ***An Introduction to Shii Islam: The History and Doctrines of Twelver Shiism***, Moojan Momen, New York, Oxford University Press, 1985.

7. ***Shiite Islam: Policy, Idiology, and Creed***, Yan Richard, Oxford: Blackwell, 1991.

۸. مدخل‌های مربوط به شیعه در *دایرةالمعارف اسلام* و *دایرة المعارف ایرانیکا*.

زبان انگلیسی تخصصی (۲)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز: **زبان انگلیسی تخصصی (۱)**

حیطه آموزشی: **زبان**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری و عملی**

۲. هدف درس:

آماده ساختن دانشجو برای بهره‌گیری بیش‌تر از منابع انگلیسی مربوط به رشته تحصیلی به ویژه آثار مستشرقان

۳. سرفصل:

ـ خواندن و درک مطلب و توجه به نکات دستوری در متون برگزیده.

۴. شیوهٔ آموزش: روش کارگاهی

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی:

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: پیش‌مطالعهٔ درس‌نامه و یافتن واژه‌های دشوار (یک ترجمه به عنوان تکلیف به دانشجو واگذار می‌شود).

دیگر موارد: ترجمهٔ چندین مقاله در زمینهٔ کلام شیعی از انگلیسی به فارسی. تماشا و پیاده‌کردن فیلم‌ها یا برنامه‌هایی در موضوع کلام شیعی که به کمک مرکز خدمات رسانه‌ای دانشگاه و هم‌چنین استاد مربوطه تهیه و پیشنهاد می‌شود.

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم با تکیه بر درک مطلب و ترجمه

ـ درصدی از نمره به تکلیف واگذار شده از سوی استاد اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ منابع مذکور در درس قبل

پایان‌نامه تحصیلی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

حیطه آموزشی: **مهارت‌های ویژه پژوهشی**

تعداد واحد: **۴ واحد**

تعداد ساعت:

پیش نیاز:

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

به کار بستن توان پژوهشی و اندوختهٔ علمی دانشجو برای ارائهٔ اثری نو دربارهٔ کلام شیعی.

۳. سرفصل:

۴. شیوهٔ آموزش: استاد راهنما در ساعات معین و در طول دورهٔ نگارش پایان‌نامه بر فعالیت دانشجو نظارت خواهد داشت و دانشجو ملزم است شیوه‌نامهٔ ادارهٔ تحصیلات تکمیلی دانشگاه قم را به دقت رعایت کند.

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی:

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش:

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: برگزاری جلسهٔ دفاعیه به روش مرسوم و مطابق مقررات و آیین‌نامه‌های موجود.

۸. گزیدهٔ منابع:

فصل چهارم

سرفصل دروس گرایش تاریخ

- سرفصل دروس پیش‌نیاز
- سرفصل دروس مشترک
- سرفصل دروس اختصاصی

دروس جبرانی (پیش‌نیاز)

تاریخ اسلام (۱)، از پیامبرﷺ تا پایان امویان

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ اسلام**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت تحلیلی تاریخ اسلام از زندگی پیامبرﷺ و بعثت آن حضرت و تحولات تاریخ صدر اسلام تا پایان خلافت امویان و تحولات فکری و عقایدی آن زمان و نیز عوامل سقوط امویان.

۳. سرفصل:

ـ شناخت بافت فکری و اقتصادی و اجتماعی جزیرةالعرب در آستانه‌ی ظهور اسلام.

ـ مهم‌ترین حوادث سیاسی حجاز در آستانه‌ی تولد و بعثت حضرت رسول اکرمﷺ؛ نگاهی به وضعیت فکری و سیاسی و اجتماعی قدرت‌های همسایه‌ی جزیرةالعرب.

ـ مراحل دعوت، شیوه‌های دعوت، اقدامات قریش علیه پیامبر، مسلمانان اولیه، مشکلات مهاجرت به حبشه، شعب ابی‌طالب، هجرت به یثرب.

ـ اسلام در دوره‌ی مدینه: بررسی مبانی دولت مدینه، غزوات و سرایا، یهود و مسلمانان، نظام مالی مدینه و سیاست تقسیم ثروت در راستای عدالت، عام الوفود، غدیر خم، رحلت پیامبرﷺ.

ـ سقیفه‌ی بنی‌ساعده، خلافت ابوبکر و عمر و رویدادهای این دوره، فتوحات، خلافت عثمان و شورش علیه او، خلافت و امامتِ امام علی‌ؑ و جنگ‌های جمل و صفین و نهروان، شهادت امام علی‌ؑ و امامت امام حسن‌ؑ، صلح امام حسن‌ؑ و تحلیل مبانی آن.

ـ تاریخ تحولات سیاسی از تأسیس خلافت اموی، نظام دیوانی و تحولات آن، ادامه‌ی فتوحات در ماوراءالنهر، شرق ایران و بیزانس، سیاست‌های قومی ـ قبیله‌ای و اقتصادی ـ مذهبیِ امویان، علل و عوامل انحطاط امویان، جنبش‌های علوی و خارجی و عباسی، قیام مردم خراسان و زوال بنی‌امیه.

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۱. دستگاه اُورهِد برای نمایش نقشه‌های مورد نیاز. ۲. امکانات نمایش فیلم ویدیویی

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعه شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس، نقشه: در جلسات متعدد در طول ترم

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *جمهرة انساب العرب*، ابن‌حزم
ـ *جمهرة انساب العرب*، ابن‌کلبی
ـ *الطبقات الکبری*، ابن‌سعد
ـ *اخبار مکة*، ازرقی
ـ *تاریخ المدینة المنورة*، ابن‌شبّه
ـ *المغازی*، واقدی
ـ *سیرة ابن‌هشام*
ـ *سیرة ابن‌اسحاق*
ـ *تاریخ الطبری*
ـ *الکامل*، ابن‌اثیر
ـ *فتوح البلدان*، بلاذری
ـ *مروج الذهب*، مسعودی
ـ *تاریخ تحلیلی اسلام*، سیدجعفر شهیدی
ـ *تاریخ تحلیلی و سیاسی اسلام: از دوران جاهلیت تا عصر امویان*، علی‌اکبر حسنی
ـ *دولت امویان در اندلس*، عبدالمجید نعیمی
ـ *بنی‌هاشم و بنی‌امیه*، احمد بن علی مقریزی
ـ *بامداد اسلام: داستان آغاز اسلام و انتشار آن تا پایان دولت اموی*، عبدالحسین زرین‌کوب
ـ *خلافت اموی*، عبدالامیر عبد دیکسون
ـ *تاریخ سیاسی اسلام*، رسول جعفریان
ـ *تاریخ سیاسی اسلام*، حسن ابراهیم حسن
ـ *دولت اموی*، محمد سهیل طقوش
ـ *تاریخ اسلام کمبریج*، ترجمهٔ احمد آرام

تاریخ اسلام (۲)، از آغاز عباسیان تا ابتدای آل‌بویه

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز: **تاریخ اسلام (۱)**

حیطه آموزشی: **تاریخ اسلام**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: آشنایی تخصصی با چگونگی روی کارآمدن عباسیان و تحولات سیاسی آن دوره و شناخت فرهنگ و تمدّن اسلامی آن دوران تا حکومت آل بویه.

۳. سرفصل:

ـ تأسیس خلافت عباسی و تحولات سیاسی ـ دیوانی در قلمرو عباسیان از سفاح تا مأمون.

ـ تحولات سیاسی از دورهٔ مأمون تا سال ۲۲۷ هجری.

ـ سیاست‌های دیوانی، مذهبی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در عصر اوّل عباسی.

ـ روابط عباسیان با قدرت‌های همجوار و فرهنگ و تمدّن اسلامی در آن دوران.

ـ دولت عباسیان در قرن سوّم هجری، ورود ترکان.

ـ اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بعد از قرن سوّم تا روی کار آمدن آل بویه.

ـ تجزیهٔ خلافت عباسی و پیدایش دولت‌های طاهری، صفاری، سامانی در شرق و دولت‌های ادریسیان، فاطمیان و ... در غرب

ـ تصرّف بغداد به دست آل‌بویه.

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: ـ دستگاه اُورْهِد برای نمایش نقشه‌های مورد نیاز.
ـ امکانات نمایش فیلم ویدیویی.

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ **بازدید علمی:**

ـ **مطالعهٔ شخصی:** منابع جانبی

ـ **تماشای فیلم، اسلاید، عکس و نقشه:** در جلسات متعدد در طول ترم

ـ **پژوهش:** ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ **دیگر موارد:**

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم
ـ درصدی از نمره به مقاله پایان نیمسال اختصاص می‌یابد

۸ـ گزیدهٔ منابع:

ـ *تاریخ طبری*

ـ *فتوح البلدان*، بلاذری

ـ **دولت عباسیان**، محمد سهیل طقوش، مترجم: حجت‌اللّه جودکی، ویرایش جدید با اضافات رسول جعفریان.

ـ **تحول مبانی مشروعیت خلافت از آغاز تا فروپاشی عباسیان**، حاتم قادری

ـ **تاریخ خلافت عباسی: از آغاز تا پایان آل بویه**، احمدرضا خضری

ـ *الکامل*، ابن اثیر

ـ **مروج الذهب**، مسعودی

ـ **عباسیان: از بعثت تا خلافت**، محمد اللهاکبری

تاریخ اسلام کمبریج، ترجمهٔ احمد آرام

تاریخ عرب، فیلیپ حتّی

زندگی اجتماعی در حکومت عباسیان، محمد مناظر احسن، ترجمهٔ مسعود رجب نیا

تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان

فرهنگ و تمدن اسلامی در قرن چهارم هجری، آدام متز، ترجمه علیرضا ذکاوتی قراگوزلو

تاریخ اسلام (۳)، از ابتدای آل بویه تا سقوط بغداد

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز: **تاریخ اسلام (۲)**

حیطه آموزشی: **تاریخ اسلام**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: شناخت تاریخ اسلام در دوره تجزیه قلمرو خلافت عباسیان و تعدّد مراکز خلافت، از آل‌بویه تا سقوط بغداد.

۳. سرفصل:

- تصرف بغداد به دست آل‌بویه
- سیاست مذهبی (شیعی) آل بویه
- تشیع در بغداد در عهد آل بویه
- دولت، قدرت و قلمرو سلجوقیان
- تجزیه و سقوط سلجوقیان، غزنویان و خوارزمشاهیان
- اوضاع مرزهای جهان اسلام با روم
- دولت فاطمیان، اسماعیلیان، قرامطه
- جنگ‌های صلیبی
- دولت امویان اسپانیا و اوج قدرت آنان
- ایوبیان، مرابطون و موحّدون
- اوضاع فرهنگی ـ اجتماعی، فرهنگی ـ اقتصادی جهان اسلام از قرن چهارم تا هفتم
- مطالعه ریشه‌های انحطاط عباسیان و زمینه‌های سقوط بغداد.

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: ـ دستگاه اُورْهِد برای نمایش نقشه‌های مورد نیاز
ـ امکانات نمایش فیلم ویدیویی

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ **بازدید علمی:**

ـ **مطالعهٔ شخصی:** منابع جانبی

ـ **تماشای فیلم، اسلاید، عکس و نقشه:** در جلسات متعدد و در طول ترم

ـ **پژوهش:** ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ **دیگر موارد:**

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم
ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *آل بویه و اوضاع زمان ایشان*، علی اصغر فقیهی

ـ *احیای فرهنگی در عهد آل بویه*، جوئل کرمر، ترجمه محمد سعید خیالی کاشانی

ـ *تاریخ ایران کمبریج*، ج ۴ و ۵

ـ *سلجوقیان*، پژوهشکده حوزه و دانشگاه

ـ **سلجوقیان**، ترجمهٔ یعقوب آژند

ـ هم‌چنین منابع مذکور در درس قبل

تاریخ‌نگاری

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: شناخت معنا و مفهوم تاریخ‌نگاری، مکاتب و روش‌های آن از دوره‌های اولیه تا عصر حاضر و نیز شناخت نظریه‌های تاریخ‌نگاری اسلامی و مکاتب آن.

۳. سرفصل:

- معنا و مفهوم تاریخ‌نگاری
- انگیره‌ها و اهداف تاریخ‌نگاری
- تاریخ‌نگاری پیش از ظهور اسلام

الف: تاریخ‌نگاری اولیه بشر (گونه‌های ثبت تاریخ)

ب: تاریخ‌نگاری باستان (چین، هند، یونان، روم، مصر)

ج: تاریخ‌نگاری در ایران

- تاریخ‌نگاری در اسلام
- نظریه‌های نوین در تاریخ‌نگاری اسلامی
- آموزه‌های اسلامی در زمینه تاریخ‌نگاری مطلوب
- مکاتب تاریخ نگاری در عصر اسلامی (مکاتب مدینه، عراق، شام، ایران، یمن، مصر و ...)
- مهمترین مکاتب تاریخ‌نگاری در عصر حاضر (تاریخ‌نگاری کریتیک، آنالیتیک و ...)

۴. شیوهٔ آموزش: شیوه مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

- **بازدید علمی:**
- **مطالعهٔ شخصی:** منابع جانبی
- **تماشای فیلم، اسلاید، عکس:**
- **پژوهش:** ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی
- **دیگر موارد:**

۷. روش آزمون: -روش مرسوم

-درصدی از نمره به مقالهٔ پایان نیمسال اختصاص می‌یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

- ***مقدمه***، ابن خلدون
- ***تاریخ تاریخ‌نگاری در اسلام***، فرانتس روزنتال، ترجمهٔ اسدالله آزاد
- ***علم تاریخ درگسترهٔ تمدن اسلامی***، صادق آیینه‌وند
- ***تاریخ در ترازو***، عبدالحسین زرین‌کوب
- ***التاریخ العربی و المورخون***، شاکر مصطفی
- ***بینش تاریخی قرآن***، جعفری
- ***درآمدی بر تاریخ‌نگری و تاریخ‌نگاری مسلمانان***، ابوالفضل شکوری
- ***منابع تاریخ اسلام***، رسول جعفریان
- ***تاریخ‌نگاری در اسلام***، هادی عالم‌زاده و سیدصادق سجادی
- ***التاریخ والمورخون***، صائب عبدالحمید

- ***The Early Arabic Historical Tradition***, Albrecht Noth

روش تحقیق و مأخذشناسی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **مهارت‌های ویژه پژوهشی**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی تخصصی با روش‌های کاربردی شناخت حقیقت در مطالعات تاریخی و مأخذشناسی

۳. سرفصل:

- تعریف تحقیق، روش تحقیق و اهمیت آن
- تفاوت تحقیق و تألیف
- موضوع در تحقیق تاریخی و ویژگی‌های آن
- صفات و ویژگی‌های علمی و اخلاقی محقق
- وقایع نگار، محقق و مورخ
- انتخاب موضوع
- بیان مسأله
- تدوین فرضیه
- تنظیم طرح تحقیق
- روش‌های مختلف تحقیق با تکیه بر روش تحقیق تاریخی
- روش گردآوری اطلاعات با تکیه بر روش تحقیق تاریخی
- آداب فیش‌برداری
- روش‌های ارائه نتیجهٔ تحقیق
- گزارش تحقیق
- نکات اصلی و مهم آداب نگارش (چهارچوب تحقیق ـ ارجاعات ـ اصول نگارشی و دستوری)
- شناسایی منابع
- روش‌های دسته‌بندی منابع تاریخی
- نقد منابع
- تحلیل اطلاعات
- جمع بندی و نتیجه‌گیری
- معرفی چند نمونه از هر یک از انواع منابع و ارزیابی اجمالی آن‌ها

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم با تکیه بر کارهای عملی که برای هر جلسه تعیین می‌شود.

۵. تدارکات مورد نیاز:
ـ کتابخانه، دستگاه اورهد، بانک اطلاعات رایانه‌ای

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ **بازدید علمی:** از کتابخانه ـ مرکز اسناد ـ مرکز خدمات رسانه‌ای ـ مرکز خدمات رایانه‌ای

ـ **مطالعهٔ شخصی:** منابع جانبی

ـ **تماشای فیلم، اسلاید، عکس:**

ـ **پژوهش:** ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ **دیگر موارد:** برای هر جلسه کار عملی در نظر گرفته شود.

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم
ـ درصدی از نمره به تکالیف عملی دانشجو در طول نیمسال تحصیلی اختصاص یابد.
ـ درصدی از نمره به تکلیف پایان نیمسال تحصیلی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *روش تحقیق و مأخذشناسی*، رنجبر
ـ *آیین پژوهش و مرجع‌شناسی*، احمد گیوی
ـ *چگونه پژوهش کنیم؟*، نیک مور
ـ *شیوهٔ نوشتن مقالات تحقیقی*، استاپلتون
ـ *شیوهٔ بهره‌گیری از کتابخانه...*، عباس حرّی
ـ *روش تحقیق در تاریخ*، کلارک
ـ *مقدمه‌ای بر شناخت اسناد تاریخی*، قائم‌مقامی
ـ *تاریخ‌نگاری*، قائم‌مقامی
ـ *روش‌های پژوهش در تاریخ*، چاپ آستان قدس
ـ *راهنمای آماده‌ساختن کتاب*، ادیب سلطانی
ـ *مصادر التاریخ الاسلامی*، اسماعیل کاشف
ـ *روش تحقیق مفهومی در متون اسلامی*، حسین‌نژاد
ـ *مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی*، حافظ‌نیا

سازمان روحانیت شیعه

۱. مشخصات درس:

شماره درس: حیطه آموزشی:

تعداد واحد: **۲ واحد** تعداد ساعت: **۳۲**

پیش‌نیاز: نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: شناخت پیشینهٔ تاریخی، عوامل و زمینه‌های پیدایش و شکل‌گیری سازمان روحانیت شیعه؛ شناخت ساختار و نقش و کارکردهای حوزه‌های علمیه.

۳. سرفصل:

الف) پیشینهٔ تاریخی
- آموزش و تبلیغ دین در عصر پیامبر صلی الله علیه و آله
- آموزش و تبلیغ دین در عصر خلفاء و امام علی علیه السلام
- آموزش و تبلیغ دین در عصر امامان شیعه (عصر حضور)
- آموزش و تبلیغ دین در عصر غیبت

ب) عوامل شکل‌گیری

ج) بررسی ساختار درونی
- سلسله مراتب
- ارزش‌ها و هنجارها
- تقسیم کار
- پایگاه اجتماعی
- مواد آموزشی
- شیوه‌های گزینش طلاب و نحوه تدریس
- منابع مالی (خمس، زکات، نذروات و موقوفات)
- مراکز آموزشی

د) نقش‌های خاص تاریخی
- سازمان وکالت
- نهاد مرجعیت
- نهاد نیابت
- نقابت علویان
- تولیت آستان‌های مقدس شیعی

ه) کارکردهای حرفه‌ای:
- تبلیغی
- اخلاقی
- سیاسی
- آموزشی
- کلامی
- اقتصادی

و) حوزه‌های علمیه مهم شیعی
- قم
- حلّه
- اصفهان
- نجف
- بغداد
- مشهد

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی: از مناطق مورد نیاز

ـ مطالعهٔ شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس: در جلسات متعدد در طول ترم

پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *شکل‌گیری سازمان روحانیت شیعه*، محمد علی اخلاقی
ـ *تاریخ حوزه علمیه مشهد*، سیدعلی خامنه‌ای
ـ *دائرة المعارف الاسلامیة الشیعیة*، حسن الامین
ـ *اعیان الشیعة*، محسن الامین
ـ *حیات فکری و سیاسی امامان شیعه*، رسول جعفریان
ـ *حوزه، کاستی‌ها و بایسته‌ها*، جمعی از نویسندگان
ـ *شیوه‌های تحصیل و تدریس در حوزه‌های علمیه*، محمدعلی رضایی اصفهانی
ـ *مرجعیت*، هدایت‌الله طالقانی
ـ *تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی*، عبدالرحیم غنیمه
ـ *حوزه‌های علمیه شیعه*، لطف الله صافی گلپایگانی
ـ مقالهٔ «*منابع قدرت روحانیت شیعه در ایران*» آیت قنبری، مجلهٔ علوم سیاسی، مؤسسه باقرالعلوم، ش ۲۰.
ـ *حوزه‌های علمیه شیعه درگستره جهان*، علی‌رضا سیدکباری
ـ *حوزه نجف و فلسفه تجدّد در ایران*، موسی نجفی
ـ *آسیب‌شناسی خواص*، غلام‌علی نعیم‌آبادی
ـ *مأخذشناسی نظام تعلیم و تربیت روحانیت*، محمد نوری
ـ *روحانیت در شیعه*، نصرالدین امیرصادقی
ـ *بحثی درباره مرجعیت و روحانیت*، محمد حسین طباطبایی و دیگران
ـ *حوزه و روحانیت از دیدگاه شهید مطهری*، داود شهرویی
ـ *هویت صنفی روحانی*، محمدرضا حکیمی

کلیات تمدن اسلامی

۱. مشخصات درس:

شماره درس: حیطه آموزشی:

تعداد واحد: **۲ واحد** تعداد ساعت: **۳۲**

پیش‌نیاز: **تاریخ اسلام (۳)** نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: آشنایی تحلیلی با زمینه‌ها، ارکان و سیر تحول تمدن اسلامی

۳. سرفصل:

- تعریف تمدن
- نظریه‌های تمدن
- عناصر سازنده تمدن
- رابطه تمدن و فرهنگ
- انواع تمدن‌ها و عوامل مؤثر در ترقی یا انحطاط تمدن‌ها
- مبانی تمدن‌شناسی در قرآن
- نظریه‌های گوناگون در شکل‌گیری تمدن اسلامی
- ویژگی‌های تمدن اسلامی
- جایگاه تمدن اسلامی
- نقد و بررسی تأثیرپذیری تمدن اسلامی از دیگر فرهنگ‌ها و میزان تأثیرپذیری آن
- نهادهای تمدن اسلامی و نوآوری‌های مسلمانان در تعلیم و تربیت، نظام اداری، هنر و...
- چالش‌های کنونی و افق آینده (برخورد تمدن‌ها، گفتگوی تمدن‌ها)

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: امکانات نمایش فیلم و اسلاید

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

- **بازدید علمی:** از یک موزه و یک بنای تاریخی
- **مطالعهٔ شخصی:** منابع جانبی حسب معرفی استاد
- **تماشای فیلم، اسلاید، عکس:** در جلسات متعدد در طول نیم‌سال تحصیلی
- **پژوهش:** ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی
- **دیگر موارد:**

۷. روش آزمون: - روش مرسوم

- درصدی از نمره به گزارش بازدید علمی و درصدی نیز به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

- *تاریخ تمدن*، ویل دورانت
- *تمدن در بوته آزمایش*، توینبی
- *ظهور و سقوط تمدن*، شبرد. بی. کلاو
- *تاریخ تمدن*، هنری لوکاس
- *تمدن مغرب زمین*، اشپیگل فوگل، ترجمه محمد حسین آریان
- *سیر تمدن*، رالف لینتون
- *تاریخ تمدن*، توین بی
- *پویایی فرهنگ و تمدّن اسلام و ایران*، ۲ جلد، علی‌اکبر ولایتی
- *علم و تمدن در اسلام*، سید حسین نصر
- *خدمات متقابل اسلام و ایران*، مرتضی مطهری
- *کارنامهٔ اسلام*، عبدالحسین زرین کوب
- *تاریخ تمدن اسلام*، جرجی زیدان
- *تمدن اسلام و عرب*، گوستاولوبون
- *تمدن اسلامی در قرن چهارم هجری*، آدام متز، علی‌رضا ذکاوتی قراگوزلو

تاریخ اجتماعی شیعه

۱. مشخصات درس:

شماره درس: حیطه آموزشی: **تاریخ تشیّع**

تعداد واحد: **۲ واحد** تعداد ساعت: **۳۲**

پیش نیاز: نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی تحلیلی با جنبه‌های مختلف حیات اجتماعی شیعیان در ادوار مختلف تاریخ اسلام

۳. سرفصل:

- تعریف و اهمیّت تاریخ اجتماعی
- خانواده، همسرگزینی، خواستگاری
- حقوق زن و جایگاه اجتماعی او
- کیفیت ثبت قباله‌ها و شناسنامه‌ها
- خمس، زکات، صدقات، نذورات، موقوفات، کیفیت جمع‌آوری، وقف‌نامه‌ها و ...
- نقابت، تولیت
- قضاوت و راه‌های فصل خصومات
- زندان‌ها و زندان‌بان‌ها
- پل‌ها و جاده‌ها، پیک‌ها، سیستم نامه‌رسانی و حمل و نقل
- عیّاران، گروه‌های اخوّت
- ورزش‌ها، سرگرمی‌ها، زیارت رفتن‌ها
- آیین‌های فصل کاشت و برداشت
- نمادها
- پوشش و آرایش
- جشن‌ها و سوگواری‌ها
- مکتب‌خانه‌ها، حوزه‌های علمیه، تعلیم و تعلّم
- خاندان‌های معروف و پرنفوذ

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: امکانات نمایش فیلم و اسلاید

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

- **بازدید علمی:** بازدید از زیارتگاه‌ها، مراسم عزاداری، و... و تهیه گزارش از آن
- **مطالعهٔ شخصی:**
- **تماشای فیلم، اسلاید، عکس:** حسب مورد
- **پژوهش:** ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی
- **دیگر موارد:**

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم
ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

- *الوثائق السیاسیة و الاداریة للعهد الفاطمی*، محمد ماهر حماده
- *تاریخ الدولة الفاطمیة*، محمد جمال‌الدین سرور
- *العلویون*، علی عزیز الابراهیم
- *تاریخ الشیعة فی ساحل بلاد الشام*، هاشم عثمان
- *دولة التشیع فی بلاد المغرب*
- *تاریخ اجتماعی ایران*، راوندی
- کتاب "*Expectation of the Millennium: Shi'ism in History*" با ویراستاری، سیدحسین نصر، فصل‌های ۵ و ۶.

دروس مشترک

منابع تفکر شیعی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **معارف شیعی**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: آشنایی تحلیلی با منابع تفکر شیعی و تحلیل و بررسی آن‌ها و شناخت دقیق نحوه استفاده از آن‌ها.

۳. سرفصل:

- قرآن
  - کیفیت نزول
  - جمع‌آوری و تدوین
  - تحریف قرآن
  - حجیت ظواهر
  - فهم قرآن
  - آثار برجسته در حوزه علوم قرآن
- حدیث
  - کیفیت تدوین احادیث نبوی
  - اصول اربعمأة، کتب اربعه، کتب ثلاثه متأخر (بحار، وافی، وسایل)
  - محدثان بزرگ
  - درایة الحدیث
  - انواع احادیث (ضعیف، قوی، مرسل و ...)
- عقل
  - مفهوم عقل در کتاب و سنت
  - حجیّت عقل
  - رابطه عقل و شرع
  - عقل و عقلا یا عرف
  - بررسی فتاوای مستند به عقل و سیر تاریخی کاربرد عقل در استنباط
  - دیدگاه اصولی و اخباری در باب عقل
- اجماع
  - مفهوم اجماع
  - بررسی سیر تاریخی استناد به اجماع
  - بررسی فتاوای مستند به اجماع
  - اجماع در عصر حاضر

۴. شیوهٔ آموزش: شیوه مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

ـ مطالعه شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس:

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸ـ گزیدهٔ منابع:

ـ کتاب "***Shiism: Doctrines, Thought, and Spirituality***" با ویراستاری سید حسین نصر، فصل‌های ۳ تا ۶، ۸ و ۱۰ تا ۱۷.

ـ مقاله «اجماع» و مقاله «اجتهاد» نوشته احمد پاکتچی در ***دایرةالمعارف بزرگ اسلامی***، ج ۶.

ـ «دفاع از عقل شیعی»، یحیی محمد، کتاب ماه دین، شمارهٔ ۵۸ و ۵۹.

ـ «شیعه و تفکر عقلی»، کامل هاشمی، کتاب ماه دین، شمارهٔ ۵۸ و ۵۹.

ـ ***آموزش علوم قرآن***، محمدهادی معرفت، ترجمه ابومحمد وکیلی، سازمان تبلیغات اسلامی.

امامت و ولایت

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **کلام شیعی**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت مسأله امامت و ولایت از دیدگاه تشیع

۳. سرفصل:

ـ امامت

ـ امامت به معنای رهبری اجتماع، مرجعیت دینی، ولایت و ...

ـ امامت در قرآن

ـ بررسی کلامی مسأله امامت

ـ امامت از دیدگاه ائمه اطهار علیهم‌السلام

ـ ویژگی‌ها، اوصاف و شؤون امامت

ـ مسأله انتخاب و انتصاب و شورا

ـ اثبات امامت ائمه اثنی‌عشر

حقوق متقابل امام و امت

ـ مهدویت

ـ ولایت

ـ مفهوم ریشه‌ای ولایت

ـ ولایت ولیّ خدا

ـ ولایت تشریعی و تکوینی

ـ انواع ولایت

ـ فردی

ـ ولایت در جامعه

ـ قلمرو و ابعاد ولایت

ـ ولایت طاغوت

ـ رابطه امامت و ولایت

۴. شیوهٔ آموزش:

پیش مطالعه دانشجویان، توضیح استاد، بحث گروهی و پاسخ به سؤالات، پاسخ به شبهات اعتقادی دانشجویان (خارج از کلاس)

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

ـ مطالعه شخصی: پیش‌مطالعه مطالب درسی و مطالعه جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس:

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ ***تجرید العقائد***، خواجه نصیرالدین طوسی

ـ ***کشف المراد***، علامه حلّی

ـ ***الالهیات***، جعفر سبحانی

ـ ***گوهر مراد***، لاهیجی

ـ ***امام‌شناسی***، سیدمحمدحسین طهرانی

ـ ***راهنماشناسی***، محمدتقی مصباح یزدی

ـ آثار استاد مطهری درباره امامت (مجلدات یک تا چهار از **مجموعه *آثار***)

ـ ***الامامة والولایة فی القرآن الکریم***، علی اکبر موسوی یزدی و دیگران

ـ ***الامامة فی الاسلام: أسس و مبادی و واجبات***، عبدالله بن عبدالمحسن طریقی

ـ ***بررسی مسائل کلی امامت***، ابراهیم امینی

ـ ***امامت و ولایت در قرآن***، عبدالحسین امینی

ـ ***نظام امامت و رهبری***، لطف‌اللّه صافی گلپایگانی

ـ ***قضاء الفطرة فی امامة العترة***، محمدحسین نجفی

ـ ***ولایت و امامت***، هادی نجفی

ـ ***ولایت***، سیدعلی خامنه‌ای

ـ ***رهبری در تشیع***، روح‌الله حسینیان

مفهوم و تاریخ پیدایش تشیع

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیع**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی تحلیلی با مفهوم تشیع و بررسی نظریّه‌ها دربارهٔ پیدایش آن

۳. سرفصل:

- مفهوم تشیع
  - بررسی واژه‌شناختی
  - بررسی اصطلاحی
  - تعریف برگزیده
- حیطه‌های دلالت مفهومی تشیع
  - امامت
  - عصمت
  - ولایت
  - تشیع و سنّت نبوی
- بررسی و نقد دیدگاه‌ها دربارهٔ پیدایش تشیع
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عهد حیات پیامبرﷺ
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در ماجرای سقیفه
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در خلافت امیرالمؤمنین‌علیه‌السلام
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در پی ماجرای کربلا
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عهد امامت امام صادق‌علیه‌السلام
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عصر آل‌بویه
  - نقد نظریه پیدایش تشیع توسط ایرانیان
- نقد افسانهٔ عبدالله بن سبأ
- اهل‌بیت‌علیهم‌السلام در قرآن
- مبانی فهم سیرهٔ ائمه‌علیهم‌السلام
- ابعاد سیرهٔ ائمه‌علیهم‌السلام

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعهٔ شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس:

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸ـ گزیدهٔ منابع:

ـ *الرسول و الشیعة*، حسن سعید

ـ **شیعه در اسلام**، سیدمحمدحسین طباطبایی

ـ **تشیع در مسیر تاریخ**، سیدحسین جعفری

ـ *اصل الشیعة و اصولها*، کاشف الغطاء

ـ *عبدالله بن سبأ*، سیدمرتضی عسکری

ـ کتاب "***Shiism: Doctrines, Thought and Spirituality***" با ویراستاری سیدحسین نصر، فصل‌های ۱ و ۲

ـ *نشأة الشیعة و التشیع*، سیدمحمدباقر صدر

ـ *تشیع مولود طبیعی اسلام*، سیدمحمدباقر صدر

ـ *تاریخ الامامیة و اسلامیة من الشیعة*، عبدالله فیاض

ـ **تاریخ شیعه**، محمد حسین مظفر

فرق شیعه

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیع**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت زمینه‌های سیاسی و اجتماعی پیدایش فرق شیعی و مهمترین آن‌ها

۳. سرفصل:

- تأثیر برداشت‌های مختلف از اندیشهٔ امامت در پیدایش فرقه‌های شیعی
- فرق شیعه در عصر حضور امامان معصوم علیهم‌السلام و نحوهٔ برخورد ائمه علیهم‌السلام با آن:
  - کیسانیه و فرق وابسته
  - زیدیه
  - اسماعیلیه
  - فرق خاص امامیه: واقفیه، فَطْحیه و غیره
- مهم‌ترین فرق شیعی در عصر غیبت باقی‌مانده در تاریخ
  - اسماعیلیه (بُهره‌ها ـ آقاخانیه): افکار، ادوار تاریخی (کمون، ظهور، ستر)، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی، دانشمندان
  - زیدیه: افکار، تحول تاریخی، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی
  - غُلات (نُصَیریان، علویان، خطّابیه، عجلیّه): افکار، تحول تاریخی، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی
  - پسیخانیان
  - حروفیه و بکتاشیه
  - نقطویان
  - شیخیه
  - اهل حق (یارسان)
- تأثیر فکری و فرهنگی و سیاسی فرق شیعه بر حیات تشیع

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعهٔ شخصی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس: حسب مورد از وضعیت کنونی زیدیه، اسماعیلیه و بُهره‌ها فیلم و عکس نمایش داده شود

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ ***المقالات و الفرق***، اشعری

ـ ***فرق الشیعه***، نوبختی

ـ ***الملل و النحل***، شهرستانی

ـ ***الفصل فی الملل و الاهواء و النحل***، ابن‌حزم

ـ ***الفرق بین الفرق***، بغدادی

ـ ***مقالات الاسلامیین***، اشعری

ـ ***التنبیه و الرد علی اهل الاهواء و البدع***، ملطی

ـ مدخل‌های ذی‌ربط در دائرة المعارف‌ها به ویژه ***دایرةالمعارف بزرگ اسلامی*** و ***دانشنامهٔ جهان اسلام***

ـ ***التبصیر فی الدین***، اسفراینی

ـ ***تبصرة العوام***، حسنی رازی

ـ ***الصواعق المحرقة***، ابن‌حجر هیتمی

ـ ***دبستان مذاهب***، کشمیری

ـ ***فرهنگ فرق اسلامی***، مشکور

ـ ***تاریخ شیعه و فرقه‌های اسلام تا قرن چهارم***، مشکور

ـ ***تاریخ فرق اسلامی***، محمد نجمی زنجانی

ـ کتاب **"Shiism: Doctrines, Thought and Spirituality"** با ویراستاری سیدحسین نصر، فصل‌های ۶ و ۸ و ۹

ـ ***مشعشعیان در تاریخ تشیع***، محمدعلی رنجبر، تهران: آگه، ۱۳۸۲

ـ ***نشأة الفکر الفلسفی فی الاسلام***، ج ۲، سامی النشار

ـ ***مذاهب الاسلامیین***، ج ۲، عبدالرحمان بدوی

شیعه در جهان امروز

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **جامعه‌شناسی شیعیان**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت کلیّاتی از زندگی سیاسی ـ اجتماعی شیعیان در جغرافیای مسکون.

۳. سرفصل:

ـ شیعه در جهان اسلام

ـ کشورهایی که شیعه در آن در اکثریت است (ایران، عراق، لبنان، بحرین، آذربایجان، یمن)

ـ کشورهایی که شیعه در آن در اقلیت‌اند (هند، افغانستان، پاکستان، عربستان، کویت، سوریه، ترکیه، مصر، عمان)

ـ شیعه در جهان غیر اسلام:

ـ اروپا

ـ آمریکا (امریکای شمالی، امریکای مرکزی، و امریکای جنوبی)

ـ آفریقا (تانزانیا، کنیا و ...)

ـ آسیای دور (تایلند، چین و ...)

ـ اقیانوسیه (استرالیا، نیوزیلند)

ـ روسیه

ـ آئین‌ها و نمادهای مشترک شیعیان جهان

ـ برخی از مختصات چشمگیر فرهنگی هر یک از جمعیت‌های شیعی جهان

ـ مشکلات و مصائب داخلی شیعیان (نظیر قتل عام شیعیان هند و پاکستان، و به رسمیت شناخته نشدن و ...)

ـ مشکلات و آلام خارجی شیعیان (نظیر اشغال عراق، افغانستان، در معرض تهاجم بودن ایران و ...)

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: امکانات نمایش فیلم و اسلاید و نقشه

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعه شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس، نقشه:

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ ***جامعه‌شناسی شیعیان ایران***، زیر نظر محمود تقی‌زاده داوری، مؤسسه شیعه‌شناسی

ـ **شیعه در هند**، عباس اطهر رضوی

ـ **شیعه در مصر از عصر امام علی**علیه‌السلام ***تا امام خمینی***رحمه‌الله صالح الوردانی، مترجم قاسم مختاری

ـ ***شیعیان تانزانیا؛ دیروز و امروز***، امیر بهرام عرب احمدی

ـ **تشیع در هند**، جان نورمن هالیستر

ـ ***التشیع بین جبل عامل و ایران***، علی مروة

ـ ***مشاهیر تشیع در افغانستان***، عبدالمجید ناصری داودی

ـ ***جغرافیای تاریخی و انسانی شیعه در جهان اسلام***، رسول جعفریان

ـ ***وضعیت مسلمانان استرالیا***، ابوالقاسم خوشرو، مجلهٔ چشم‌انداز ارتباطات فرهنگی، دوره جدید، شماره یک

ـ **تشیع در شبه قاره**، اکبر ثبوت، کتاب ماه دین، ش ۶۸ و ۶۹

ـ **تشیع در *افغانستان***، غلام یحیی حسینی، طلوع، شمارهٔ ۸ و ۹

دروس اختصاصی

تاریخ ائمه علیهم السلام (۱)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیع**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی تخصصی با تاریخ امامان شیعه از آغاز امامت امیرالمؤمنین علی علیه السلام تا پایان دورهٔ امام صادق علیه السلام

۳. سرفصل:

- ماجرای سقیفه
- امیرالمؤمنین علی علیه السلام در عهد سه خلیفهٔ نخست
- تحلیل حوادث ایام خلافت امیر المؤمنین علی علیه السلام
- عوامل و پیامدهای صلح امام حسن علیه السلام
- امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام و تشیع در عصر خلافت معاویه
- عوامل و زمینه‌های وقوع حادثهٔ کربلا
- شرح مختصر ماجرای عاشورا
- پیامدهای ماجرای کربلا با تکیه بر قیام‌های شیعی
- تحلیل مواضع سیاسی و فرهنگی امام سجاد علیه السلام
- زمینه‌ها، ابعاد و نتایج حرکت علمی امام باقر علیه السلام و امام صادق علیه السلام تا پایان عصر اموی
- تحلیل کلی وضعیت تشیع در شرق اسلامی تا پایان عصر اموی و آغاز دورهٔ عباسیان
- موضع امام صادق علیه السلام نسبت به عباسیان
- تحلیل مواضع سیاسی و فرهنگی امام صادق علیه السلام، در عهد عباسیان

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعهٔ شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس: حسب مورد از نقشه استفاده شود

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *الارشاد*، مفید

ـ *اثبات الوصیة*، مسعودی

ـ *مناقب*، ابن‌شهر آشوب

ـ *شرح نهج‌البلاغة*، ابن ابی‌الحدید

ـ *الاختصاص*، شیخ مفید

ـ *اعلام الوری*، طبرسی

ـ *الفصول المهمة*، ابن‌صبّاغ

ـ *ینابیع المودة*، القندوزی

ـ *الشیعة فی احادیث الفریقین*، علی موحد ابطحی

ـ *صلح امام حسن*، راضی آل یس، ترجمهٔ سیدعلی خامنه‌ای

ـ *تشیع در مسیر تاریخ*، سیدحسین جعفری

ـ *شیعه در اسلام*، سیدمحمدحسین طباطبایی

ـ *دیوان اشعار التشیع الی القرن الثالث*

ـ *تثبیت الامامة*، قاسم بن ا براهیم الرّسی

ـ *مقاتل الطالبیین*، ابوالفرج الاصبهانی

ـ *الرسول و الشیعة*، حسن سعید

ـ الغدیر، علامه امینی

ـ *حیات فکری و سیاسی امامان شیعه*علیهم‌السلام، رسول جعفریان

ـ *اصل الشیعة و اصولها*، محمدحسین کاشف الغطاء

تاریخ ائمه علیهم السلام (۲)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیع**

تعداد واحد: **۲ واحد**

تعداد ساعت: **۳۲**

پیش‌نیاز: **تاریخ ائمه علیهم‌السلام (۱)**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی تخصصی با تاریخ امامان شیعه از آغاز امامت امام کاظم علیه‌السلام تا پایان غیبت صغری

۳. سرفصل:

- تحلیل مواضع سیاسی و فرهنگی امام کاظم علیه‌السلام در عهد عباسیان
- تحلیل ماجرای ولایتعهدی امام رضا علیه‌السلام
- تحلیل وضعیت کلی شیعیان در شرق اسلامی در عصر اول عباسی
- مواضع و خط‌مشی امام جواد علیه‌السلام
- مواضع و خط‌مشی امام هادی علیه‌السلام
- مواضع و خط‌مشی امام حسن عسکری علیه‌السلام
- وضعیت کلی شیعه در شرق اسلامی در عصر غیبت صغری
- تحلیل کلی روش‌های فرهنگی و دعوت ائمه علیهم‌السلام
- تحلیل کلی رفتار سیاسی و اجتماعی ائمه علیهم‌السلام

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعهٔ شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس: حسب مورد از نقشه استفاده شود

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸ـ گزیدهٔ منابع:

ـ *کشف الغمة*، اربلی

ـ *مدینة معاجز الائمة الاثنی عشر*، حر عاملی

ـ *الامامة و التبصرة من الحیرة*، ابن‌بابویه

ـ *تاریخ الغیبة الصغری*، سیدمحمد صدر

ـ *اعلام الوری*، طبرسی

ـ *تاریخ شیعه*، مظفر

ـ *تاریخ عصر غیبت*، مسعود پورسید آقایی

ـ *مناقب آل ابی‌طالب*، ابن‌شهرآشوب

ـ *التشیع: نشأته... معالمه*، هاشم موسوی

ـ *شیعه و تشیع*، محمدجواد مغنیه

ـ *الغیبة*، شیخ طوسی

ـ *الارشاد*، شیخ مفید

ـ *کمال الدین و تمام النعمه*، شیخ صدوق

ـ *سازمان وکالت و نقش آن در عصر ائمه*علیهم‌السلام، محمدرضا جباری

تاریخ سیاسی شیعه (۱)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیع**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی تحلیلی باگسترش و تحول سیاسی شیعیان از میانه قرن سوم تا حمله مغول

۳. سرفصل:

- چگونگی گسترش تشیع
- نگاهی کلی تحلیلی به قیام‌های شیعی در عصر عباسیان
- حوزه‌های اصلی پراکندگی تشیع: قم، آوه، بیهق، کاشان، ری،...
- نگرشی بر اندیشه‌های سیاسی اندیشمندان شیعی: شیخ مفید، سید مرتضی، سید رضی...
- حکومت‌ها و خاندان‌های حکومتگر شیعی: علویان طبرستان، دیلم و گیلان، آل‌حمدان، آل بویه، سادات طالبیه در قم، زیدیه یمن، بنی‌مزید، بنی‌عقیل، سادات علوی مکه و مدینه، قرامطه بحرین، فاطمیان، ادریسیان، بنی‌رسول یمن.

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: امکانات نمایش فیلم و اسلاید

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

- **بازدید علمی:** از آثار تاریخی شیعی مربوط به دوره مورد بررسی
- **مطالعهٔ شخصی:** منابع جانبی
- **تماشای فیلم، اسلاید، عکس:** حسب مورد
- **پژوهش:** ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی
- **دیگر موارد:**

۷. روش آزمون: - روش مرسوم

- درصدی از نمره به گزارش بازدید علمی و درصدی نیز به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸- گزیدهٔ منابع:

- *تشیع در مسیر تاریخ*، سیدحسین جعفری
- *مجالس المؤمنین*، شوشتری
- *تاریخ الشیعة*، مظفر
- *التشیع و التصوف*، الشیبی
- *همبستگی تشیع و تصوف*، شهابی
- *تاریخ قم*، حسن بن محمد قمی
- *الشیعة والحاکمون*، مغنیه
- *التشیع: نشوؤه، مراحله، مقومانه*، الغریفی
- *تذکره علمای امامیه پاکستان*، حسن عارف تقوی
- *احزاب المعارضة السیاسیة الدینیة*، ولهاوزن
- *تاریخ تشیع در ایران*، رسول جعفریان
- *تاریخ طبرستان*، ابن‌اسفندیار
- *کتاب النقض*، عبدالجلیل قزوینی رازی
- *تاریخ اسماعیلیان در ایران*، ولادیمیر ونا
- *اسماعیلیان در تاریخ*، فرهاد دفتری
- *الفصول الفخریة*، ابن عنبة
- *روضات الجنات*، خوانساری
- *الشیعة و الدولة القومیة فی العراق*، حسن علوی
- *حقیقة الشیعة الاثنی‌عشریة*، اسعد وحید القاسم
- *مقاتل الطالبیین*، ابوالفرج اصفهانی
- *تشیع در خراسان عهد تیموریان*، عبدالمجید ناصری داوودی
- منابع مربوط به آل بویه، سربداران، و ...

تاریخ سیاسی شیعه (۲)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: ۲ واحد

پیش‌نیاز: تاریخ سیاسی شیعه (۱)

حیطه آموزشی: تاریخ تشیع

تعداد ساعت: ۳۲

نوع واحد: نظری

۲. هدف درس: آشنایی تحلیلی با تحول و حیات سیاسی شیعیان از حملهٔ مغول تاکنون

۳. سرفصل:

ـ تحلیل کلی وضعیت شیعیان در آستانهٔ حمله مغول و سقوط بغداد به دست مغولان

ـ بررسی و نقد دیدگاه‌ها دربارهٔ نقش شیعه در سقوط بغداد

ـ نقش و نفوذ شیعه در دربار ایلخانان و پیامدهای آن

ـ خاندان‌های حکومتگر شیعی: مرعشیان، آل کیا، سربداران، سادات علوی مکه و مدینه، بهمنیان هند، امامان زیدی یمن، شروانشاهان قفقاز

ـ صفویه: عوامل و زمینه‌های روی کار آمدن، اقدامات و پیامدهای حکومت صفویه

ـ تشیع در قلمرو خلافت عثمانی

ـ نگرشی بر اندیشه‌های سیاسی اندیشمندان شیعی: خواجه نصیرالدین طوسی، محقق کرکی و ...

ـ حیات سیاسی عالمان شیعه مشروطه و پس از آن: نهضت مشروطیت، جنبش ملی کردن نفت، انقلاب اسلامی

ـ تأثیر انقلاب اسلامی بر حیات فرهنگی و سیاسی تشیع

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: امکانات نمایش فیلم و اسلاید

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

- **بازدید علمی:** از آثار تاریخی شیعی مربوط به دوره مورد بررسی
- **مطالعهٔ شخصی:** منابع جانبی
- **تماشای فیلم، اسلاید، عکس:** حسب مورد
- **پژوهش:** ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی
- **دیگر موارد:**

۷. روش آزمون: - روش مرسوم

- درصدی از نمره به گزارش بازدید علمی و درصدی نیز به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

- *تاریخ الشیعة*، مظفر
- *تذکره الملوک*، با حواشی مینورسکی
- *فصول من تاریخ الشیعة فی لبنان*، علی زین
- *حلب و التشیع*، ابراهیم نصر
- *نهضت‌های اسلامی در صد سال اخیر*، مطهری
- *التشیع بین جبل عامل و ایران*، علی مروه
- *تشیع: سیری در فرهنگ و تاریخ*، دائرة المعارف تشیع
- *سیری در تاریخ تشیع*، داود الهامی
- *شیعه در هند*، عباس اطهر رضوی
- *تشیع در هند*، هالیستر
- *جهادیة*، محمدحسن کاووسی عراقی
- *تشیع و مشروطیت*، عبدالهادی حائری
- *نقش روحانیت در مشروطیت*، حامد الگار
- *مطلع الشمس*، اعتماد السلطنه
- *تشیع: مقاومت و انقلاب*، کنفرانس تل آویو، ۱۹۸۴
- *موسوعة العتبات المقدسة*
- *التأسیس لتاریخ الشیعة فی لبنان*، جعفر المهاجر
- *الهجرة العاملیة الی ایران*، جعفر المهاجر
- *تاریخ تشیع در ایران*، جعفریان
- *نهضت اسلامی شیعیان عراق*، جویس ویلی

تاریخ علم و آموزش (علوم عقلی و نقلی و حوزه‌های علمیه)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۴ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیع**

تعداد ساعت: **۶۶**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: آشنایی تحلیلی با جایگاه، سازمان، اهداف، روش‌ها و سیر تحول آموزش‌های شیعی و نقش دانشمندان شیعه در گسترش علوم گوناگون اسلامی و آشنایی با تاریخ حوزه‌های علمیه شیعی

۳. سرفصل:

- علم و علم‌آموزی
- آموزش‌های شیعی در عصر حضور ائمه علیهم‌السلام
- معرفی نهادهای آموزشی شیعه و دیگر امکانات آموزشی مانند مساجد، مدارس، کتابخانه‌ها و...
- تشکیلات و نظام آموزشی
- مراحل آموزشی
- روش‌های تدریس
- کتاب‌های درسی
- وسایل و تدارکات تحصیل
- اجازه‌نامه‌ها
- القاب
- تحلیل سیر تحول آموزش‌های شیعی در تاریخ اسلام
- نقش شیعیان در گسترش علوم نقلی همراه با معرفی دانشمندان برجسته و آثار علمی آنان در زمینهٔ فقه، حدیث، تفسیر، رجال، تاریخ، علوم قرآنی و...
- نقش شیعیان در گسترش علوم عقلی و محض همراه با معرفی چند دانشمند برجسته و آثار علمی آنان در زمینه کلام، فلسف، منطق، عرفان نظری، اصول فقه، نجوم، ریاضی، پزشکی، شیمی و...
- آشنایی با تاریخ حوزه‌های علمیه شیعه (قم، نجف، حلّه، بغداد، مشهد، اصفهان و...) و نقش آن‌ها در پیشبرد علوم نقلی و عقلی

۵. تدارکات مورد نیاز: امکانات نمایش فیلم و اسلاید

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

- **بازدید علمی:** از یک نهاد آموزشی سنتی شیعی بازدید به عمل آید

- **مطالعهٔ شخصی:** منابع جانبی

- **تماشای فیلم، اسلاید، عکس:** حسب مورد

- **پژوهش:** ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

- **دیگر موارد:**

۷. روش آزمون: - روش مرسوم

درصدی از نمره مقالهٔ پژوهشی و درصدی نیز به گزارش بازدید علمی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

- ***تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی***، غنیمه
- ***مدارس نظامیه***، دکتر کسایی
- ***تاریخ التربیة عند الامامیة و...***، عبدالله فیاض
- ***منیة المرید***، شهید ثانی
- ***گزارشی از سابقهٔ تاریخی و اوضاع کنونی حوزهٔ علمیهٔ مشهد***، سیدعلی خامنه‌ای
- ***آداب المتعلمین***، منسوب به خواجه نصیرالدین طوسی
- ***شیوه‌های تحصیل و تدریس در حوزه‌های علمیه***، محمدعلی رضائی اصفهانی
- ***پژوهشی در نظام طلبگی***، مهدی ضوابطی
- ***نهادهای آموزشی در عصر صفویه***، گلشنی
- ***تأسیس الشیعة***، صدر
- ***دانش مسلمین***، حکیمی
- ***الذریعة (بخش اجازات)***، شیخ آقا بزرگ
- ***بحار الانوار***، مجلدات مربوط به اجازات، علامه مجلسی
- ***گذشته، حال و آینده حوزه در نگاه رهبری***
- ***سیر حوزه‌های علمیه شیعه***، لطف الله صافی گلپایگانی
- ***الحوزة العلمیة فی النجف الاشرف***، سیدمحمد غروی
- ***کشف الحجب و الاستار***، الکنتوری
- ***تاریخ علوم عقلی در اسلام***، ذبیح‌الله صفا
- ***سه حکیم مسلمان***، نصر
- ***معجم مؤلفی الشیعة***، امینی

مصطفی المقال، آقا بزرگ تهرانی

طبقات اعلام الشیعة، آقا بزرگ تهرانی

- ***ریحانة الادب***، مدرس خیابانی
- ***آشنائی با حوزه‌های علمیه شیعه در طول تاریخ***، سید حجت موحد ابطحی
- ***درآمدی جامعه شناختی بر شکل‌گیری سازمان روحانیت***، محمد علی اخلاقی
- ***حوزه‌های علمیه شیعه درگستره جهان***، علی رضا سید کباری
- ***مأخذشناسی نظام تعلیم و تربیت روحانیت***، محمد نوری
- کتاب ***Shiism Doctrines, Thought, and Spirifuality*** با ویراستاری سیدحسین نصر، فصل‌های ۲۱ تا ۲۶

شیعه در آثار مستشرقان

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیع**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی انتقادی با مستشرقان و بررسی نوع رویکرد آن‌ها به مطالعات شیعی

۳. سرفصل:

- تعریف شرق‌شناسی، اسلام‌شناسی و مطالعات اسلامی
- بحثی کلی دربارهٔ پیدایش و سیر تحول اسلام‌شناسی در غرب
- بحثی کلی دربارهٔ انگیزه‌ها و ابعاد و روش‌های اسلام‌شناسی در غرب
- بررسی و نقد آثار مستشرقان دربارهٔ تشیع، مانند:
  - گلدزیهر
  - ولهاوزن
  - برنارد لویس
  - مکدر موت
  - ویلفرد مادلونگ
- مدخل‌های ذی‌ربط در ***Encyclopedia of Islam***, New Edition
- تأثیر حضور مسلمانان و شیعیان در مراکز علمی غرب بر مطالعات شیعی

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعهٔ شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس:

ـ پژوهش: ارائه یک مقاله تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *موسوعة المستشرقین*، بدوی

ـ *الدراسات العربیة و الاسلامیة فی آلمانیا فی القرن العشرین*

ـ *قراءة جدیدة فی تاریخ الاستشرق*، عبدالرحیم حسن

ـ *من زلّات المستشرقین*، حمودة

ـ *لاستشراق و الخلفیة الفکریه للصراع الحضاری*، زقزوق

ـ *آراء فلاسفة و عباقرة الغرب فی الاسلام*، زکریا

ـ *الاستشراق و المستشرقون: مالهم و ما علیهم*، السباعی

ـ *الاستشراق*، ادوارد سعید

ـ *تاریخ الدراسات العربیة فی فرنسا*، مقداد

ـ *المستشرقون و مصادر التشریع*، النشمی

ـ *مقدمة فی دراسة جهود الترجمة من العربیة الی الفرنسیة*، خضیر

ـ *مستشرقان و علامه مجلسی*، تدین

ـ *شناخت شیعه*، حکیمی

ـ *شیخ طوسی و خاورشناسان*، عطبه

ـ *اسلام از دریچهٔ چشم مسیحیان*، مینوی

ـ *مطالعات اسلامی در غرب*، محسن الویری

ـ *آربری و جهان اسلام*، حائری

زبان انگلیسی تخصصی (۱)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

حیطه آموزشی: **زبان**

تعداد واحد: **۲ واحد**

تعداد ساعت: **۳۲**

پیش‌نیاز:

نوع واحد: **نظری و عملی**

۲. هدف درس:

آماده ساختن دانشجو برای بهره‌گیری از منابع انگلیسی مربوط به رشتهٔ تحصیلی.

۳. سرفصل:

ـ خواندن و درک مطلب و توجه به نکات مهم دستوری در متون برگزیده

۴. شیوهٔ آموزش: روش کارگاهی

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعهٔ شخصی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس:

ـ پژوهش: پیش‌مطالعهٔ درسنامه و یافتن واژه‌های دشوار (یک ترجمه به عنوان تکلیف به دانشجو واگذار شود)

ـ دیگر موارد: ترجمه چندین مقاله در زمینهٔ تاریخ تشیع از انگلیسی به فارسی. تماشا و پیاده کردن فیلم‌ها یا برنامه هایی در موضوع تاریخ تشیع که به کمک مرکز خدمات رسانه‌ای دانشگاه و همچنین استاد مربوطه تهیه و پیشنهاد می‌شود.

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم با تکیه بر درک مطلب و ترجمه
ـ درصدی از نمره به تکلیف واگذار شده از سوی استاد اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ فصل اول و سوم کتاب ***The origins and Early Development of Shi'a Islam*** تألیف S.H.M. Jafri

ـ ***Shiism, Resistance, and Revolution***

ـ ***An Introduction to Shi´i Islam*** تألیف Moojan Momen از انتشارات دانشگاه ییل

ـ گزیدهٔ مقالات کوتاه از ***Encyclopedia of Islam***, New Edition

ـ مقاله «تاریخ و تاریخ نگاران» تألیف Claude cahen از کتاب:

Religion, Learning and Science in the Abbasid Period

ـ ***Shi'ism: Doctrines, Thought, and Spirituality*** از سیدحسین نصر

ـ ***Expectation of the millennium: Shi'ism in History*** از سیدحسین نصر

زبان انگلیسی تخصصی (۲)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز: **زبان انگلیسی تخصصی (۱)**

حیطه آموزشی: **زبان**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری و عملی**

۲. هدف درس:

آماده ساختن دانشجو برای بهره‌گیری بیش‌تر از منابع انگلیسی مربوط به رشتهٔ تحصیلی.

۳. سرفصل:

ـ خواندن و درک مطلب و توجه به نکات مهم دستوری در متون برگزیده.

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعهٔ شخصی:

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس:

پژوهش: پیش‌مطالعهٔ درسنامه و یافتن واژه‌های دشوار (یک ترجمه به عنوان تکلیف به دانشجو واگذار شود)

دیگر موارد: ترجمه چندین مقاله در زمینهٔ تاریخ تشیع از انگلیسی به فارسی. تماشا و پیاده کردن فیلم‌ها یا برنامه‌هایی در موضوع تاریخ تشیع که به کمک مرکز خدمات رسانه‌ای دانشگاه و همچنین استاد مربوطه تهیه و پیشنهاد می‌شود.

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم با تکیه بر درک مطلب و ترجمه.
ـ درصدی از نمره به تکلیف واگذار شده از سوی استاد اختصاص یابد.

۸ـ گزیدهٔ منابع:

۱. مقاله «بیت المال» از ***Encyclopedia of Islam***, New Edition

۲. بخش پایانی مقاله «اندلس» و نیز مقالهٔ «عربیت» Arabiyya از ***دایرة المعارف اسلام***

۳. مقاله «ایران» بخش تاریخ ایران از ***Encyclopedia of Islam***, New Edition

۴. مقاله «محمّد» تألیف مونتگمری وات از کتاب ***The Cambridge History of Islam***

۵. مقاله «دوران شکوفایی و انحطاط امپراطوری» تألیف Halil Inalcik از ***تاریخ اسلام کمبریج***

۶. منابع مذکور از سیدحسین نصر در درس قبل.

پایان نامهٔ تحصیلی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

حیطه آموزشی: **مهارت‌های ویژه پژوهشی**

تعداد واحد: **۴ واحد**

تعداد ساعت:

پیش نیاز:

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: به کار بستن توان پژوهشی و اندوختهٔ علمی دانشجو برای ارائه اثری نو دربارهٔ تاریخ تشیع

۳. سرفصل:

۴. شیوهٔ آموزش: استاد راهنما در ساعات معین و در طول دورهٔ نگارش پایان نامه بر فعالیت دانشجو نظارت خواهد داشت و دانشجو ملزم است شیوه‌نامه ادارهٔ تحصیلات تکمیلی دانشگاه قم را به دقت رعایت کند.

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

- بازدید علمی:
- مطالعهٔ شخصی:
- تماشای فیلم، اسلاید، عکس:
- پژوهش:
- دیگر موارد:

۷. روش آزمون: برگزاری جلسهٔ دفاعیه به روش مرسوم و مطابق مقررات و آیین‌نامه‌های موجود

۸. گزیدهٔ منابع:

فصل پنجم

سرفصل دروس گرایش جامعه‌شناسی

- سرفصل دروس پیش‌نیاز
- سرفصل دروس مشترک
- سرفصل دروس اختصاصی

دروس جبرانی (پیش‌نیاز)

مبانی جامعه‌شناسی ـ مفاهیم اساسی (۱)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی:

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی دانشجویان با مفاهیم اساسی جامعه‌شناسی و درک و تجزیه و تحلیل مسائل اجتماعی.

۳. سرفصل:

ـ تعاریف مختلف جامعه‌شناسی و نظریه‌های انتقادی به این تعاریف
ـ جایگاه جامعه‌شناسی در علوم انسانی
ـ تاریخچه پیدایش علوم اجتماعی در کشورهای اسلامی و غربی
ـ گروه اجتماعی
ـ ارزش‌های اجتماعی
ـ هنجارهای اجتماعی (قوانین، آداب، عادت‌ها و عرف‌ها)
ـ نماد
ـ تضاد در هنجارها (نظریات مرتن و نظریات دورکهایم در باب آن دو)
ـ نقش و منزلت اجتماعی
ـ عمل اجتماعی
ـ معنای عمل (در قالب جامعه‌شناسی دورکهایم، وبر، کنت)
ـ فرهنگ
ـ اجتماعی‌پذیری، جامعه‌پذیری، فرهنگ‌پذیری
ـ سازمان و نهاد اجتماعی

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعه منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس: در صورت نیاز

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ ***مفاهیم و کاربردهای جامعه‌شناسی***، جاناتان ترنر، ترجمه محمد فولادی و محمدعزیز بختیاری، انتشارات مؤسسهٔ آموزشی و پژوهشی امام خمینی﵀.

ـ ***جامعه‌شناسی***، آنتونی گیدنز، ترجمه منوچهر صبوری، نشر نی.

ـ ***درآمدی بر جامعه***، یان رابرتسون، ترجمه حسین بهروان، انتشارات آستان قدس رضوی.

ـ ***زمینه جامعه‌شناسی***، اگبرن و نیم کف، ترجمه و اقتباس امیر حسین آریان‌پور، شرکت کتاب‌های جیبی.

ـ ***ده پرسش از دیدگاه جامعه‌شناسی***، جوئل شارون، ترجمه منوچهر صبوری، نشر نی.

ـ ***جامعه‌شناسی***، تی. بی. باتامور، ترجمه سیدحسن منصور و سیدحسن حسینی کلجاهی، شرکت کتاب‌های جیبی.

ـ ***مبانی جامعه‌شناسی***، بروس کوئن، ترجمه غلام‌عباس توسلی و رضا فاضل، سمت.

ـ ***مبانی جامعه‌شناسی***، هانری مندراس و ژرژ گورویچ، ترجمه باقر پرهام، نشر امیرکبیر.

ـ ***مبانی جامعه‌شناسی***، عبدالحسین نیک گهر، نشر رایزن.

ـ ***جامعه‌شناسی***، ساموئل کنیگ، ترجمه مشفق همدانی، نشر سیمرغ.

مبانی جامعه‌شناسی ـ مفاهیم اساسی (۲)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز: **مبانی جامعه‌شناسی ـ مفاهیم اساسی (۱)**

حیطه آموزشی:

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنا ساختن دانشجویان با کلیات و مبانی جامعه‌شناسی و ارتباط آن با سایر رشته‌های نزدیک به‌گونه‌ای که دانشجو در عین آشنایی، به نقد و تحلیل آن‌ها بپردازد و مسائلی را که در محیط فرهنگی اجتماعی ایران و کشورهای اسلامی قابل استفاده است، مورد بهره‌برداری قرار دهد.

۳. سرفصل:

الف: مبادی

ـ روش‌های معمول در تحقیقات جامعه‌شناختی (روش‌های کمّی و کیفی)

ـ شیوه‌های معمول تحقیقات اجتماعی در ایران

ـ کاربرد و ضرورت جامعه‌شناسی در ایران و جهان اسلام

ب: فرد و جامعه

ـ تعریف جامعه

ـ مکتب اصالت فرد و مکتب اصالت جمع

ـ نظریات پدیدارشناسی

ـ روان‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی

ـ دیدگاه اسلام در مورد فرد و جامعه

ـ نابرابری‌های اجتماعی و علل آن

ـ انواع جوامع (سرمایه‌داری، سوسیالیستی و جوامع در حال توسعه و توسعه‌نیافته)

ـ ساختار جامعه ایران (شهری، روستایی و عشایر)

ـ طبقه و قشربندی (آراء مارکس، یاره‌تر، سی رانت میلز، اریک اُلین رانت، وبر)

ـ تحرک اجتماعی (آراء سوروکین، لاروک، مارکس، دیویس) و نظریات کارکردگرایانه

ـ فقر (دیدگاه کارکردگرایانه، دیدگاه مارکس، نظریات Town Send)

ـ قدرت و سیاست (تئوری‌های توزیع و انتشار قدرت)

ـ احزاب، گروه‌های فشار، گروه‌های ذی نفع

ـ بروکراسی و سازمان‌ها، دموکراسی

ـ جنسیت (Gender) و نژاد

ـ نهاد خانواده و نهاد مذهب

ـ انقلاب و تغییر اجتماعی

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم.

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعه منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس: در صورت نیاز

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

منابع مذکور در درس قبلی.

نظریه‌های جامعه‌شناسی (۱)

۱. مشخصات درس:

شماره درس: حیطه آموزشی:

تعداد واحد: **۲ واحد** تعداد ساعت: **۳۲**

پیش نیاز: **مبانی جامعه‌شناسی ـ مفاهیم اساسی (۲)** نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی با کلیات تفکر اجتماعی و صاحب‌نظران و آثار معروف ایشان در حدی که درک تئوری‌ها و نظریه‌ها را آسان سازد و به نحوی به تتبع و تحقیق جامعه‌شناسانه کمک کند.

۳. سرفصل:

الف. سیر اندیشه اجتماعی ماقبل تجدد و مابعد تجدد

۱. تاریخ تفکر اجتماعی در جهان:

ـ عصر قدیم

ـ تفکر اجتماعی در کشورهای بزرگ قدیم (چین، هند، یونان، ایران)

ـ عصر اسلام و متفکران اجتماعی بزرگ مسلمان (ابونصر فارابی، ابوریحان بیرونی، ابن‌خلدون، ابوجعفر مسعودی، خواجه نصیر طوسی)

۲. تفکر اجتماعی و سیاسی از رنسانس به بعد در اروپا:

ـ قرون وسطای اروپا

ـ عصر رنسانس (صاحب‌نظران سیاسی و نقد افکار آن‌ها)

۳. فلسفه اجتماعی:

ـ یوتوپیایی

ـ رئالیست

۴. فلسفه تاریخ و تحول آن

ـ نقد فلسفه تاریخ از دیدگاه جامعه‌شناسی

ب. پیشگامان جامعه‌شناسی جدید

ـ ابن خلدون

ـ مونتسکیو

ـ روسو

ـ توکویل

ج: بنیان‌گذاران جامعه‌شناسی جدید

ـ آگوست کنت

ـ کارل مارکس

ـ امیل دورکهایم

ـ ماکس وبر

د: توسعه جامعه‌شناسی در فرانسه

هـ: جامعه‌شناسی در آلمان

و: جامعه‌شناسی در آمریکا

ز: از تاریخچه تا نظریه‌های عمومی

ل: میزان بسط و توسعه این رشته در ایران

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶ راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعه منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس: در صورت نیاز

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد

۸ گزیدهٔ منابع:

ـ ***مراحل اساسی اندیشه در جامعه‌شناسی***، ریمون آرون، ترجمه باقر پرهام، انتشارات آموزش انقلاب اسلامی.

ـ ***نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر***، جورج ریتزر، ترجمه محسن ثلاثی، انتشارات علمی.

ـ ***نظریه‌های جامعه‌شناختی***، جورج ریتزر، ترجمه محمدصادق مهدوی، دانشگاه شهید بهشتی.

ـ ***نظریه اجتماعی مدرن از پارسونز تا هابرماس***، یان کرایب، ترجمه عباس مخبر، نشر آگاه.

ـ ***زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی***، لوئیس کوزر، ترجمه محسن ثلاثی، انتشارات علمی

ـ ***نظریه‌های جامعه‌شناسی***، تقی آزاد ارمکی، انتشارات سروش.

ـ ***نظریه‌های جامعه‌شناسی***، غلام‌عباس توسلی، سمت.

ـ ***پیدایش نظریه‌های جامعه‌شناسی***، غلامرضا جمشیدیها، انتشارات دانشگاه تهران.

نظریه‌های جامعه‌شناسی (۲)

۱. مشخصات درس:

شماره درس: حیطه آموزشی:

تعداد واحد: **۲ واحد** تعداد ساعت: **۳۲**

پیش نیاز: **نظریه‌های جامعه‌شناسی (۱)** نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

شناخت مکاتب و نظام‌های اجتماعی به صورت مقایسه‌ای و نقد و بررسی آن‌ها

۳. سرفصل:

- نظریه ساخت‌گرایی
- نظریه کارکردگرایی و شاخه‌های آن
- نظریه کشمکش و شاخه‌های آن
- نظریه کنش متقابل نمادین
- نظریه پدیدارشناسی
- ریشه‌های تاریخی، اصول شناخت، جهان‌بینی و پیش‌فرض‌های هر یک از بینش‌ها و نقد جامع و تطبیقی آن‌ها

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی:

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ منابع مذکور در درس قبل.

روش تحقیق نظری و عملی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۳ واحد**

پیش نیاز: **آمار در علوم اجتماعی**

حیطه آموزشی:

تعداد ساعت: **۳۲ ساعت نظری و ۱۶ساعت عملی**

نوع واحد: **نظری ۲ واحد ـ عملی ۱ واحد**

۲. هدف درس:

آشنایی با مفاهیم و روش‌های ضروری تحقیق به‌گونه‌ای که دانشجو پس از گذراندن این درس بتواند در عین برخورداری از بیطرفی و صداقت علمی اقدام به تحقیق در حوزه‌های مورد نظر کند.

۳. سرفصل:

ـ علم ـ جامعه‌شناسی ـ روش
ـ تاریخچه روش‌های علوم اجتماعی
ـ دیدگاه‌های روش‌شناسانه در علوم اجتماعی:
الف. تجربه‌گرایی دیالکتیکی انتقادی (مکتب فرانکفورت)
ب. عقل‌گرایی انتقادی (پوپر)
ج. قانون استنباطی (ماکس وبر)
ـ اهمیت روش در پژوهش‌های علمی
ـ انواع روش‌های تحقیق
ـ روش اسنادی
ـ روش بررسی
ـ روش آزمایش
ـ روش میدانی
ـ تحلیل محتوا
ـ مراحل مختلف فعالیت‌های پژوهشی
ـ شیوه تدوین طرح تحقیق
ـ شیوه‌های منبع‌شناسی
ـ نحوه استخراج اطلاعات
ـ چگونگی تنظیم و سازمان‌دهی داده‌ها
ـ چگونگی تهیه گزارش تحقیق
ـ تئوری‌سازی در علوم اجتماعی (انواع تعاریف ـ تعریف علمی متغیّرها، ساختن معرّف‌های مناسب برای متغیّرها)
ـ روش پیمایش
ـ سنجش (سطوح سنجش، طیف‌بندی)
ـ روش پرس و جو (انواع، روش طرح سؤال، طرز تنظیم و ساخت پرسش‌نامه)
ـ نمونه‌گیری (تعیین حجم نمونه، انواع شیوه‌های نمونه‌گیری)
ـ استخراج (آمادگی یافته‌ها برای استخراج با رایانه ـ جداول یک بعدی و جداول دو بعدی ـ آزمون جداول دو بعدی)
ـ شاخص‌سازی
ـ طیف‌ها
ـ گروه‌سنجی
ـ اعتبار و پایایی
ـ تهیه گزارش
ـ در بخش عملی می‌بایست یک مسأله از سوی دانشجویان به صورت جمعی یا فردی و راهنمایی استاد به صورت عملی بررسی و مراحل ذکر شده در عمل تمرین شود.

۴. شیوهٔ آموزش: روش کارگاهی

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعهٔ منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

درصدی از نرمه به حضور فعال در کارگاه‌های تحقیقاتی و مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ ***روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی***، باقر ساروخانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

ـ ***کندوکاوها و پنداشته‌ها: مقدمه‌ای بر روش‌های شناخت جامعه و تحقیقات اجتماعی***، فرامرز رفیع‌پور، شرکت سهامی انتشار.

ـ ***روش تحقیق در علوم اجتماعی (نظری و عملی)***، ریمون کیوی ـ لوک وان کامپنهود، ترجمه عبدالحسین نیک گهر، فرهنگ معاصر.

ـ ***روش تحقیق***، ج. کالتون ـ س. ک. موزر، ترجمه کاظم ایزدی، کیهان.

ـ ***روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی***، ارل ببی، ترجمه رضا فاضل، سمت.

ـ ***همایش در علوم اجتماعی***، دواس، ترجمه هوشنگ نایبی.

ـ ***روش‌های پژوهش در علوم اجتماعی***، چاوا فرانکفورت، دیوید نچیاس، مترجمین فاضل لاریجانی و رضا فاضلی.

ـ ***روش‌های تحقیق در تعلیم و تربیت***، دانا لداری و ... مترجمین وازگن سرکسیان و ...

ـ ***روش‌های کاربردی تحقیق***، مصطفی ازکیا و علیرضا دربان آستانه.

ـ ***نحوه انجام تحقیقات اجتماعی***، مهدی طالبی.

ـ ***تبیین در علوم اجتماعی***، دانیل لیستل، ترجمه عبدالکریم سروش.

آمار عمومی و آمار در علوم اجتماعی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۳ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی:

تعداد ساعت: ۴۸

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی با مفاهیم علم آمار، اهمیت و کاربرد آن، اصول استنتاج آماری، ایجاد توانایی در تحلیل تفسیر داده‌ها در تحقیقات اجتماعی و کسب مهارت در قضاوت‌های علمی.

۳. سرفصل:

الف: آمار عمومی

- تعاریف، اصول و مفاهیم اولیه آمار
- اهمیت و کاربرد آمار در علوم اجتماعی
- جمع‌آوری، ثبت و ضبط داده‌ها
- تنظیم و سازماندهی داده‌ها
- جدول‌های آماری (ساده و رده‌بندی شده)
- نمودارهای آماری (ستونی، دایره‌ای و هیستوگرام)
- تابع فراوانی و تابع توزیع
- نمودار فراوانی و نمودار توزیع
- نمونه‌گیری و سرشماری
- جدول اعداد تصادفی
- پارامترهای آماری (میانگین، مد، میانه، واریانس و انحراف معیار)
- ضریب همبستگی (اندازه‌ای و رتبه‌ای پیرسن و اسپیرمن)

ب: آمار در علوم اجتماعی

- احتمالات (تعاریف اولیه، ضرب و جمع احتمالات، احتمالات مشروط قانون بیس)
- متغیر تصادفی، تابع توزیع، تابع احتمال
- قانون اعداد بزرگ و قضیه حد مرکزی
- امید ریاضی، پارامترهای آماری
- توزیع‌های معیار (توزیع یک‌نواخت، دو جمله‌ای، پوآسن، نمایی و کی‌دو)
- برآورد و اصول تخمین (برآورد نقطه‌ای و فاصله اطمینان)
- برآورد میانگین، برآورد نسبت، برآورد واریانس و ضریب همبستگی
- آزمون فرض (مقایسه میانگین‌ها ـ مقایسه نسبت‌ها و مقایسه واریانس‌ها)
- برازش تجربه و نظریه و تست استقلال (کاربرد توزیع کی دو)

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: منابع جنبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش:

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *آمار در علوم اجتماعی با کاربرد نرم‌افزار + SPSS / PC در پژوهش‌های اجتماعی*، علی ساعی، نشر جهاد دانشگاهی.

ـ *مقدمه‌ای بر آمار در علوم اجتماعی*، نورمن آر. کورتز، ترجمهٔ حبیب‌الله تیموری.

ـ *مقدمه‌ای بر آمار در علوم اجتماعی*، کریم منصور فر.

ـ *روش‌های آمار در روان‌شناسی و علوم تربیتی*، علی دلاور.

ـ *مفاهیم کاربردی آمار و احتمالات*، کاوه عبدالله زاده و یحیی عبدالله زاده.

ـ *مفاهیم و کاربردهای آماری*، علیرضا طالعی.

ـ *مقدمه‌ای بر احتمالات و آمار*، هنری ال. آلدر و ... عباسعلی زالی.

تغییرات اجتماعی

۱. مشخصات درس:

شماره درس: | حیطه آموزشی:

تعداد واحد: **۲ واحد** | تعداد ساعت: **۳۲**

پیش نیاز: **مبانی جامعه‌شناسی ـ مفاهیم اساسی (۲)** | نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی با عوامل و شرایط تغییرات اجتماعی و دینامیسم رشد و توسعه اجتماعی

۳. سرفصل:

۱ـ تعاریف و مفاهیم اولیه

۲ـ خصوصیات تغییرات و تحولات اجتماعی معاصر:
- الف: استمرار در تحولات و تغییرات اجتماعی
- ب: تئوری‌های جدید تا فونکسیونالیسم

۳ـ عمومیت دگرگونی تغییر:
- الف: وسعت تغییر
- ب: جهت‌گیری تغییر

۴ـ علل و شرایط تغییرات اجتماعی:
- الف: عامل جمعیتی
- ب: عامل تکنیکی
- ج: زیربنای اقتصادی
- د: ارزش‌های فرهنگی
- هـ: ایدئولوژی‌ها
- و: تضادها و تناقض‌ها

۵ـ عوامل تغییرات اجتماعی:
- الف: برگزیدگان
- ب: جنبش‌های اجتماعی و گروه‌های فشار

۶ـ صنعتی‌شدن ـ توسعه و نوگرایی:
- الف: مراحل رشد اقتصادی
- ب: تغییرات اجتماعی
- ج: تغییرات فرهنگی
- د: نوگرایی و فرهنگ‌پذیری

۷ـ پویایی و جوامع صنعتی:
- الف: جریان‌های تغییر مداوم
- ب: هماهنگی و اختلاف بین جوامع صنعتی

۸ـ سنت و توسعه:
- الف: اشکال مختلف توسعه‌نیافتگی
- ب: رده‌بندی کشورهای توسعه‌نیافته

۹ـ سیستم استعماری و استعمارزدایی
- الف: سیستم استعماری و خصوصیات آن
- ب: سیستم استعماری و توسعه
- ج: استعمارزدایی و جریان آن

۱۰ـ جریان‌های انقلابی:
- الف: شرایط و عوامل انقلابات اجتماعی
- ب: جامعه‌شناسی جریان‌های انقلابی

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعهٔ منابع جنبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ ***تغییرات اجتماعی***، گی روشه، ترجمه منصور وثوقی، نشر نی.

ـ ***تغییرات اجتماعی و توسعه: مروری بر نظریات نوسازی، وابستگی و نظام جهانی***، آلویی، ی. سو، ترجمه محمود حبیبی مظاهری، پژوهشکده مطالعات راهبردی.

ـ ***دیدگاه‌های جامعه‌شناسی درباره تغییرات اجتماعی***، دکتر مجید مساواتی آذر، ناشر: مؤلف.

ـ ***دیدگاه‌هایی درباره دگرگونی اجتماعی***، رابرت، اچ لاور، ترجمه کاووس سیدامامی، مرکز نشر دانشگاهی.

دروس مشترک

منابع تفکر شیعی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

حیطه آموزشی: **معارف شیعی**

تعداد واحد: **۲ واحد**

تعداد ساعت: **۳۲**

پیش‌نیاز:

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: آشنایی تحلیلی با منابع تفکر شیعی و تحلیل و بررسی آن‌ها و شناخت دقیق نحوه استفاده از آن‌ها.

۳. سرفصل:

- قرآن
  - کیفیت نزول
  - جمع‌آوری و تدوین
  - تحریف قرآن
  - حجیت ظواهر
  - فهم قرآن
  - آثار برجسته در حوزه علوم قرآن
- حدیث
  - کیفیت تدوین احادیث نبوی
  - اصول اربعمأة، کتب اربعه، کتب ثلاثه متأخر (بحار، وافی، وسایل)
  - محدثان بزرگ
  - درایة الحدیث
  - انواع احادیث (ضعیف، قوی، مرسل و ...)
- عقل
  - مفهوم عقل در کتاب و سنت
  - حجیّت عقل
  - رابطه عقل و شرع
  - عقل و عقلا یا عرف
  - بررسی فتاوای مستند به عقل و سیر تاریخی کاربرد عقل در استنباط
  - دیدگاه اصولی و اخباری در باب عقل
- اجماع
  - مفهوم اجماع
  - بررسی سیر تاریخی استناد به اجماع
  - بررسی فتاوای مستند به اجماع

۴. شیوهٔ آموزش: شیوه مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

ـ مطالعه شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس

ـ پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸ـ گزیدهٔ منابع:

ـ کتاب "***Shiism: Doctrines, Thought, and Spirituality***" با ویراستاری سید حسین نصر، فصل‌های ۳ تا ۶، ۸ و ۱۰ تا ۱۷.

ـ مقاله «اجماع» و مقاله «اجتهاد» نوشته احمد پاکتچی در *دایرةالمعارف بزرگ اسلامی*، ج ۶.

ـ «دفاع از عقل شیعی»، یحیی محمد، کتاب ماه دین، شمارهٔ ۵۸ و ۵۹.

ـ «شیعه و تفکر عقلی»، کامل هاشمی، کتاب ماه دین، شمارهٔ ۵۸ و ۵۹.

ـ *آموزش علوم قرآن*، محمدهادی معرفت، ترجمه ابومحمد وکیلی، سازمان تبلیغات اسلامی.

امامت و ولایت

۱. مشخصات درس:

شماره درس: حیطه آموزشی: **کلام شیعی**

تعداد واحد: **۲ واحد** تعداد ساعت: **۳۲**

پیش‌نیاز: نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: شناخت مسأله امامت و ولایت از دیدگاه تشیّع

۳. سرفصل:

ـ امامت

ـ امامت به معنای رهبری اجتماع، مرجعیت دینی، ولایت و ...

ـ امامت در قرآن

ـ بررسی کلامی مسأله امامت

ـ امامت از دیدگاه ائمه اطهار علیهم‌السلام

ـ ویژگی‌ها، اوصاف و شؤون امامت

ـ مسأله انتخاب و انتصاب و شورا

ـ اثبات امامت ائمه اثنی‌عشر

حقوق متقابل امام و امت

ـ مهدویت

ـ ولایت

ـ مفهوم ریشه‌ای ولایت

ـ ولایت ولیّ خدا

ـ ولایت تشریعی و تکوینی

ـ انواع ولایت

ـ فردی

ـ ولایت در جامعه

ـ قلمرو و ابعاد ولایت

ـ ولایت طاغوت

ـ رابطه امامت و ولایت

۴. شیوهٔ آموزش:

پیش مطالعه دانشجویان، توضیح استاد، بحث گروهی و پاسخ به سؤالات، پاسخ به شبهات اعتقادی دانشجویان (خارج از کلاس)

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

ـ مطالعه شخصی: پیش‌مطالعه مطالب درسی و مطالعه جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس:

ـ پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ موارد دیگر:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ ***تجرید العقائد***، خواجه نصیرالدین طوسی

ـ ***کشف المراد***، علامه حلّی

ـ ***الالهیات***، جعفر سبحانی

ـ ***گوهر مراد***، لاهیجی

ـ ***امام‌شناسی***، سیدمحمدحسین طهرانی

ـ ***راهنماشناسی***، محمدتقی مصباح یزدی

ـ آثار استاد مطهری درباره امامت (مجلدات یک تا چهار از ***مجموعه آثار***)

ـ ***الامامة والولایة فی القرآن الکریم***، علی اکبر موسوی یزدی و دیگران

ـ ***الامامة فی الاسلام: أسس و مبادی و واجبات***، عبدالله بن عبدالمحسن طریقی

ـ ***بررسی مسائل کلی امامت***، ابراهیم امینی

ـ ***امامت و ولایت در قرآن***، عبدالحسین امینی

ـ ***نظام امامت و رهبری***، لطف‌اللّه صافی گلپایگانی

ـ ***قضاء الفطرة فی امامة العترة***، محمدحسین نجفی

ـ ***ولایت و امامت***، هادی نجفی

ـ ***ولایت***، سیدعلی خامنه‌ای

ـ ***رهبری در تشیع***، روح‌الله حسینیان

مفهوم و تاریخ پیدایش تشیع

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیّع**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: آشنایی تحلیلی با مفهوم تشیع و بررسی نظریّه‌ها دربارهٔ پیدایش آن

۳. سرفصل:

- مفهوم تشیع
  - بررسی واژه‌شناختی
  - بررسی اصطلاحی
  - تعریف برگزیده
- حیطه‌های دلالت مفهومی تشیع
  - امامت
  - عصمت
  - ولایت
  - تشیع و سنّت نبوی
- بررسی و نقد دیدگاه‌ها دربارهٔ پیدایش تشیع
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عهد حیات پیامبر صلی الله علیه و آله
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در ماجرای سقیفه
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در خلافت امیرالمؤمنین علیه السلام
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در پی ماجرای کربلا
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عهد امامت امام صادق علیه السلام
  - بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عصر آل‌بویه
  - نقد نظریه پیدایش تشیع توسط ایرانیان
- نقد افسانهٔ عبدالله بن سبأ
- اهل‌بیت علیهم السلام در قرآن
- مبانی فهم سیرهٔ ائمه علیهم السلام
- ابعاد سیرهٔ ائمه علیهم السلام

۴. **شیوهٔ آموزش:** روش مرسوم

۵. **تدارکات مورد نیاز:**

۶. **راهنمایی‌های کمک آموزشی:**

ـ **بازدید علمی:**

ـ **مطالعهٔ شخصی:** منابع جانبی

ـ **تماشای فیلم، اسلاید، عکس:**

ـ **پژوهش:** ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ **دیگر موارد:**

۷. **روش آزمون:** ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸ـ **گزیدهٔ منابع:**

ـ *الرسول و الشیعة*، حسن سعید

ـ **شیعه در اسلام**، سیدمحمدحسین طباطبایی

ـ **تشیع در مسیر تاریخ**، سیدحسین جعفری

ـ *اصل الشیعة و اصولها*، کاشف الغطاء

ـ *عبدالله بن سبأ*، سیدمرتضی عسکری

ـ کتاب "***Shiism: Doctrines, Thought and Spirituality***" با ویراستاری سیدحسین نصر، فصل‌های ۱ و ۲

ـ *نشأة الشیعة و التشیع*، سیدمحمدباقر صدر

ـ **تشیع مولود طبیعی اسلام**، سیدمحمدباقر صدر

ـ *تاریخ الامامیة و اسلافهم من الشیعة*، عبدالله فیاض

ـ **تاریخ شیعه**، محمد حسین مظفر

فرق شیعه

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیّع**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: شناخت زمینه‌های سیاسی و اجتماعی پیدایش فرق شیعی و مهمترین آن‌ها

۳. سرفصل:

- تأثیر برداشت‌های مختلف از اندیشهٔ امامت در پیدایش فرقه‌های شیعی
- فرق شیعه در عصر حضور امامان معصوم علیهم‌السلام و نحوهٔ برخورد ائمه علیهم‌السلام با آن:
  - کیسانیه و فرق وابسته
  - زیدیه
  - اسماعیلیه
  - فرق خاص امامیه: واقفیه، فَطْحیه و غیره
- مهم‌ترین فرق شیعی در عصر غیبت باقی‌مانده در تاریخ
  - اسماعیلیه (بُهره‌ها ـ آقاخانیه): افکار، ادوار تاریخی (کمون، ظهور، ستر)، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی دانشمندان
  - زیدیه: افکار، تحول تاریخی، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی
  - غُلات (نُصَیریان، علویان، خطّابیّه، عجلیّه): افکار، تحول تاریخی، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی
  - پسیخانیان
  - حروفیه و بکتاشیه
  - نقطویان
  - شیخیه
  - اهل حق (یارسان)
- تأثیر فکری و فرهنگی و سیاسی فرق شیعه بر حیات تشیع

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعهٔ شخصی:

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس: حسب مورد از وضعیت کنونی زیدیه، اسماعیلیه و بُهره‌ها فیلم و عکس نمایش داده شود

ـ پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *المقالات و الفرق*، اشعری

ـ *فرق الشیعه*، نوبختی

ـ *الملل و النحل*، شهرستانی

ـ *الفصل فی الملل و الاهواء و النحل*، ابن‌حزم

ـ *الفرق بین الفرق*، بغدادی

ـ *مقالات الاسلامیین*، اشعری

ـ *التنبیه و الرد علی اهل الاهواء و البدع*، ملطی

ـ مدخل‌های ذی‌ربط در دائرة المعارف‌ها به ویژه *دایرةالمعارف بزرگ اسلامی* و *دانشنامهٔ جهان اسلام*

ـ *التبصیر فی الدین*، اسفراینی

ـ *تبصرة العوام*، حسنی رازی

ـ *الصواعق المحرقة*، ابن‌حجر هیتمی

ـ *دبستان مذاهب*، کشمیری

ـ *فرهنگ فرق اسلامی*، مشکور

ـ *تاریخ شیعه و فرقه‌های اسلام تا قرن چهارم*، مشکور

ـ *تاریخ فرق اسلامی*، محمد نجمی زنجانی

ـ کتاب **"Shiism: Doctrines, Thought and Spirituality"** با ویراستاری سیدحسین نصر، فصل‌های ۶ و ۸ و ۹

ـ *مشعشعیان در تاریخ تشیع*، محمدعلی رنجبر، تهران: آگه، ۱۳۸۲

ـ *نشأة الفکر الفلسفی فی الاسلام*، ج ۲، سامی النشار

ـ *مذاهب الاسلامیین*، ج ۲، عبدالرحمان بدوی

شیعه در جهان امروز

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش‌نیاز:

حیطه آموزشی: **جامعه‌شناسی شیعیان**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: شناخت کلیّاتی از زندگی سیاسی ـ اجتماعی شیعیان در جغرافیای مسکون.

۳. سرفصل:

ـ شیعه در جهان اسلام

ـ کشورهایی که شیعه در آن در اکثریت است (ایران، عراق، لبنان، بحرین، آذربایجان، یمن)

ـ کشورهایی که شیعه در آن در اقلیت‌اند (هند، افغانستان، پاکستان، عربستان، کویت، سوریه، ترکیه، مصر، عمان)

ـ شیعه در جهان غیر اسلام:

ـ اروپا

ـ آمریکا (امریکای شمالی، امریکای مرکزی، امریکای جنوبی)

ـ آفریقا (تانزانیا، کنیا و ...)

ـ آسیای دور (تایلند، چین و ...)

ـ اقیانوسیه (استرالیا، نیوزیلند)

ـ روسیه

ـ آئین‌ها و نمادهای مشترک شیعیان جهان

ـ برخی از مختصات چشمگیر فرهنگی هر یک از جمعیت‌های شیعی جهان

ـ مشکلات و مصائب داخلی شیعیان (نظیر قتل عام شیعیان هند و پاکستان، و به رسمیت شناخته نشدن و ...)

ـ مشکلات و آلام خارجی شیعیان (نظیر اشغال عراق، افغانستان، در معرض تهاجم بودن ایران و ...)

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: امکانات نمایش فیلم و اسلاید و نقشه

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ بازدید علمی:

ـ مطالعه شخصی: منابع جانبی

ـ تماشای فیلم، اسلاید، عکس، نقشه:

ـ پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

ـ دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ ***جامعه‌شناسی شیعیان ایران***، زیر نظر محمود تقی‌زاده داوری، مؤسسه شیعه‌شناسی

ـ **شیعه در هند**، عباس اطهر رضوی

ـ **شیعه در مصر *از عصر امام علی*** علیه‌السلام ***تا امام خمینی*** رحمه‌الله صالح الوردانی، مترجم قاسم مختاری

ـ ***شیعیان تانزانیا؛ دیروز و امروز***، امیر بهرام عرب احمدی

ـ **تشیع در هند**، جان نورمن هالیستر

ـ ***التشیع بین جبل عامل و ایران***، علی مروة

ـ ***مشاهیر تشیع در افغانستان***، عبدالمجید ناصری داودی

ـ ***جغرافیای تاریخی و انسانی شیعه در جهان اسلام***، رسول جعفریان

ـ ***وضعیت مسلمانان استرالیا***، ابوالقاسم خوشرو، مجلهٔ چشم‌انداز ارتباطات فرهنگی، دوره جدید، شماره یک

ـ **تشیع در *شبه قاره***، اکبر ثبوت، کتاب ماه دین، ش ۶۸ و ۶۹

ـ **تشیع در *افغانستان***، غلام یحیی حسینی، طلوع، شمارهٔ ۸ و ۹

دروس اختصاصی

نهضت‌ها و جنبش‌های تاریخی شیعه

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **تاریخ تشیع**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی با نهضت‌ها و جنبش‌های شیعه در طول تاریخ آن، و تحلیل و ریشه‌یابی آن‌ها و آشنایی با دیدگاه‌های سیاسی مکتب تشیع.

۳. سرفصل:

الف: جنبش‌ها و نهضت‌های شیعی تا صفویان

- واقعه کربلا
- قیام مختار
- قیام علویان
- جنبش زیدیه
- اسماعیلیه
- ادریسیان
- حمدانیان
- فاطمیان
- بریدیان
- آل بویه
- دولت‌های علوی طبرستان
- دولت‌های علوی یمن
- سربداران
- مرعشیان
- کیائیان
- مشعشعیان
- حروفیه
- صفویه

ب: جنبش‌های ضد استعماری شیعیان در تاریخ معاصر

- نهضت تنباکو
- انقلاب مشروطه
- انقلاب ۱۹۲۰ عراق
- ملی شدن صنعت نفت در ایران
- انقلاب اسلامی ایران
- مقاومت شیعیان لبنان
- جنبش شیعیان عربستان
- جنبش شیعیان بحرین
- جنبش شیعیان پاکستان
- جنبش شیعیان افغانستان
- انتفاضه شیعیان عراق

ج: قیام سبز مهدوی و عصر ظهور

۴. شیوهٔ آموزش: شیوه مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعهٔ منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ شیوه مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *تاریخ سیاسی تشیع*، روح‌الله حسینیان، مرکز اسناد انقلاب اسلامی

ـ *قیام خونین شیعه در طول تاریخ*، عبدالحمید اسلامی، ناشر مؤلف

ـ *جنبش‌های شیعی در تاریخ اسلام*، هاشم معروف الحسنی، ترجمه سیدمحمدصادق عارف، آستان قدس رضوی

ـ *سیری در تاریخ تشیع*، داود الهامی، انتشارات مکتب اسلام

ـ *تاریخ الشیعة*، محمدحسین المظفر، منشورات مکتبة بصیرتی

ـ *تاریخ الشیعة*، سلیمان ظاهر

ـ *شیعه در تاریخ*، محمدحسین زین عاملی، ترجمه محمدرضا عطائی، آستان قدس رضوی

ـ *تشیع، سیری در فرهنگ و تاریخ تشیّع*، دائرة المعارف تشیّع، فصل ۱۳، جنبش‌ها و دولت‌ها

ـ *جهاد شیعه*، سمیرة لیثی، ترجمه محمد حاجی تقی، انتشارات شیعه‌شناسی

ـ *شیعه و زمامداران خودسر*، محمّدجواد مغنیه، ترجمه مصطفی زمانی

مردم‌شناسی شیعیان

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **جامعه‌شناسی شیعیان**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: آشنایی تخصصی با کلیّاتی از آئین‌ها، باورها، و نمادهای شیعی مشترک بین شیعیان جهان

۳. سرفصل:

- روش‌شناسی مردم‌شناسی
- زبان و ادبیات
- باورها و ارزش‌های فرهنگی
- آیین‌ها و مناسک شیعی (ملّی، قومی و مذهبی):
  ۱. مراسم تاسوعا و عاشورا
  ۲. مراسم شب‌های قدر
  ۳. عید غدیر خم
  ۴. جشن‌های نیمه شعبان
  ۵. مراسم اعتکاف
  ۶. زیارت امامان و امامزادگان
- آداب و رسوم شیعیان (ملّی، قومی و مذهبی)
- هنر شیعی در آئینه تاریخ و دوره معاصر (نقاشی، خطاطی، تذهیب، معماری، موسیقی و ...)
- الگوهای لباس و پوشش
- ابنیه و اماکن شیعی:
  ۱. بارگاه امامان و زیارتگاه‌ها و امامزاده‌ها
  ۲. قبرستان‌ها: وادی السلام، تخت فولاد، بقیع، شیخان
  ۳. مساجد منسوب به امامان: مسجد کوفه، مسجد جمکران، مسجد سهله، مسجد امام حسن عسکری
- شیوه‌های قومی و فولکلورهای شیعیان
- فرهنگ واقعی و فرهنگ آرمانی شیعه
- نقاط اشتراک و افتراق خرده‌فرهنگ‌های شیعی با فرهنگ حاکم بر کشور متبوع
- مردم‌شناسی خویشاوندی شیعیان
- سنت وقف، موقوفات موجود و مصارف و کاربردهای آن‌ها
- نماد و نشانه‌شناسی شیعی:
  ۱. مُهر و تربت امام حسین علیه‌السلام
  ۲. عَلَم و کتل، زنجیر، پرچم‌های سیاه، پیشانی بند
  ۳. کف دست به نشانهٔ دست حضرت ابوالفضل العباس علیه‌السلام
- بررسی ابعاد اقتصاد زیارت‌های سالانه شیعیان (از عراق و ایران)
- بررسی ابعاد سیاسی آئین‌ها و نمادهای شیعی (اشعار سیاسی‌ای که در مراسم محرّم و صفر به صورت جمعی خوانده می‌شود)

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: ـ دستگاه اورهد جهت نمایش اسلاید و عکس
ـ دستگاه ویدئو یا رایانه برای نمایش فیلم

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی: از اماکن و ابنیه شیعی و برخی موزه‌ها

مطالعه شخصی: منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس: در طول ترم چندین بار بر حسب صلاحدید استاد

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ شیوه مرسوم
ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *تشیع، سیری در فرهنگ و تاریخ تشیع*، دایرةالمعارف تشیّع
ـ *ژئوپلیتیک تشیع*، فرانسوا توال
ـ *شیعیان تانزانیا*، امیربهرام عرب احمدی
ـ *تشیع در هند*، جان نورمن هالیستر
ـ *تأثیر تشیع بر ابنیه، اماکن و زیارتگاه‌های مذبی ایران*، جابر عناصری، مجلهٔ شیعه‌شناسی، شمارهٔ ۷
ـ *هنر ایرانی و تأثیر تشیع برگونه‌های آن*، جابر عناصری، مجلهٔ شیعه‌شناسی، شمارهٔ ۸
ـ *تأثیر تشیع در آیین‌ها و مناسک مذهبی ایرانیان*، جابر عناصری، مجلهٔ شیعه‌شناسی
ـ *تأثیر تشیع در عقاید و باورهای ایرانیان*، جابر عناصری، مجلهٔ شیعه‌شناسی
ـ مقاله «جامعه‌شناسی زیارت»، محمود تقی‌زاده داوری، مجله *معرفت*
ـ جزوه *غنی‌سازی اوقات فراغت*، تهیه شده توسط روابط عمومی آستان قدس رضوی
ـ *مطالعه مردم‌شناسی فرهنگی مراسم خدمات و تشریفات در حرم امام رضا*ﷺ، محمدعلی شمّ آبادی، رساله کارشناسی ارشد رشته علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۴.

تاریخ تمدن اسلامی (با تأکید بر نقش شیعیان)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی:

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی با سیر تاریخی تمدن در سرزمین‌های اسلامی با تأکید بر نقش شیعیان در این خصوص

۳. سرفصل:

- شناخت تمدن اسلامی
  - الف: تعریف تمدن
  - ب. عناصر سازندهٔ تمدن
  - ج. مبانی تمدن‌شناسی در قران و روایات شیعه
  - د. ویژگی‌های تمدن اسلامی
  - هـ بررسی میزان تأثیرپذیری تمدن اسلامی از دیگر تمدن‌ها
- نهادهای تمدن اسلامی
  - الف. علم در تمدن اسلامی
    - علوم عقلی: کلام، فلسفه، منطق، عرفان
    - علوم انسانی: تاریخ، جغرافیا
    - پزشکی، ریاضیات، نجوم، شیمی
    - علوم ادبی: صرف و نحو، بلاغت
    - علوم خاص اسلامی: فقه، اصول، حدیث، تفسیر، علوم قرآنی
  - ب. آموزش در تمدن اسلامی
    - نهادهای آموزشی: مساجد، مدرسه‌ها، زاویه‌ها، خانقاه‌ها، رباط‌ها، کتاب‌فروشی‌ها، کتابخانه‌ها، خانه علما، بیت الحکمة و ...
    - تشکیلات و نظام آموزشی
    - مراحل آموزش
    - روش‌های تدریس
    - کتاب‌های درسی
    - وسایل و تدارکات تحصیلی
    - اجازه‌نامه‌ها و شهادت‌نامه‌های علمی
    - القاب
  - ج. هنر در تمدن اسلامی
    - معنای هنر و اقسام آن
    - اسلام و هنر
    - هنر در عصر ائمّه: ساختمان مسجدها، کاخ‌ها، قلعه‌ها، تزیین ابنیه، هنرهای مستظرفه
    - هنر در دورهٔ فاطمیان: مساجد، قلاع و قصور، تزئینات، ادوات، نساجی
    - هنر در عصر آل بویه: مدرسه و مسجد، مقابر، ابنیه، کاشی‌کاری، خط و مینیاتور، ادوات، فرش و پارچه
    - هنر در عصر صفویان: ابنیه، شهرسازی، کتاب‌سازی و نقاشی، منسوجات، قالی‌بافی، سفالگری
    - هنر در دورهٔ قاجار
  - د. تشکیلات اداری در تمدن اسلامی
    - تشکیلات سیاسی در ادوار مختلف تمدن اسلامی: وزارت، کتابت، حجابت.
    - نظام اداری در ادوار مختلف تمدن اسلامی به ویژه نظام اداری در زمان امام علی، فاطمیان، آل بویه، صفویان
    - نظام مالی در ادوار مختلف تمدن اسلامی
    - نظام قضایی در ادوار مختلف تمدن اسلامی

یادآوری: در تمام سرفصل‌های فوق باید نقش شیعیان و متفکران شیعه به نحوی برجسته شود.

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: ـ دستگاه اورهد جهت نمایش اسلاید و عکس
ـ دستگاه ویدئو یا رایانه برای نمایش فیلم

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعه منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس: در صورت لزوم

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم
ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *علم تاریخ در گسترهٔ تمدن اسلامی*، صادق آیینه‌وند
ـ *تاریخ تمدن اسلامی*، جرجی زیدان
ـ *انتقال علوم یونانی به عالم اسلام*، اونبری
ـ *تاریخ فلسفه اسلامی*، هانری کربن
ـ *علم و تمدن در اسلام*، سیدحسین نصر
ـ *دانش مسلمین*، محمدرضا حکیمی
ـ *تاریخ علوم عقلی در تمدن اسلام*، ذبیح‌الله صفا
ـ *تمدن اسلامی در قرن چهارم هجری*، آدام میتز
ـ *کارنامهٔ اسلام*، عبدالحسین زرین کوب
ـ *خدمات متقابل اسلام و ایران*، مرتضی مطهری
ـ *تاریخ آموزش در اسلام*، احمد شلبی
ـ *تاریخ التربیة عند الامامیة*، عبدالله فیاض
ـ *نهادهای آموزشی در عصر صفویه*، گلشنی
ـ *پژوهشی در نظام طلبگی*، مهدی ضوابطی
ـ *آداب تعلیم و تربیت در اسلام (ترجمه منیة المرید)*، شهید ثانی، ترجمهٔ سیدمحمدباقر حجتی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
ـ *مدارس نظامیه*، کسایی
ـ *تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی*، غنمیه
ـ *تاریخ فرهنگ در ایران*، عیسی صدیق
ـ *هنر اسلامی*، تیتوس بورکهایت
ـ *العمارة الاسلامیة المبکرة*، کریرویل
ـ *معماری اسلامی ایران در دورهٔ ایلخانان*، فریار
ـ *صنایع ایران بعد از اسلام*، محمد خلیلی
ـ *هنر معماری در سرزمین‌های اسلامی*، ج. هوگ، ترجمهٔ پرویز ورجاوند
ـ دورهٔ مجله هنر و مردم
ـ *راهنمایی صنایع اسلامی*، ترجمهٔ فریار
ـ *تاریخ سیاسی و اجتماعی اسلامی*، حسن ابراهیم حسن
ـ *الاحکام السلطانیة*، ماوردی
ـ *الوزراء و الکتاب*، جهشیاری
ـ *کتاب الخراج و صنعة الکتابة*، قدامة بن جعفر
ـ *پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران (از پیدایش تا شکوفایی)*، علی اکبر ولایتی، ۲ جلد، مرکز اسناد و خدمات پژوهشی

سازمان روحانیت شیعه

۱. مشخصات درس:

شماره درس: | حیطه آموزشی:

تعداد واحد: **۲ واحد** | تعداد ساعت: **۳۲**

پیش‌نیاز: | نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس: آشنایی با پیشینهٔ تاریخی، عوامل و زمینه‌های پیدایش و شکل‌گیری سازمان روحانیت شیعه؛ آشنایی با ساختار و نقش و کارکردهای حوزه‌های علمیه.

۳. سرفصل:

الف) پیشینهٔ تاریخی
- آموزش و تبلیغ دین در عصر پیامبرﷺ
- آموزش و تبلیغ دین در عصر خلفاء و امام علی‌علیه‌السلام
- آموزش و تبلیغ دین در عصر امامان شیعه (عصر حضور)
- آموزش و تبلیغ دین در عصر غیبت

ب) عوامل شکل‌گیری

ج) بررسی ساختار درونی
- اهداف
- سلسله مراتب
- ارزش‌ها و هنجارها
- تقسیم کار
- پایگاه اجتماعی
- مواد آموزشی
- شیوه‌های گزینش طلاب و نحوه تدریس
- منابع مالی (خمس، زکات، نذروات و موقوفات)
- مراکز آموزشی

د) نقش‌های خاص تاریخی
- سازمان وکالت
- نهاد مرجعیت
- نهاد نیابت
- نقابت علویان
- تولیت آستان‌های مقدس شیعی

ه) کارکردهای حرفه‌ای:
- تبلیغی
- اخلاقی
- سیاسی
- آموزشی
- کلامی
- اقتصادی

و) حوزه‌های علمیه مهم شیعی
- قم
- حله
- اصفهان
- نجف
- بغداد
- مشهد

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

ـ **بازدید علمی:** از مناطق مورد نیاز

ـ **مطالعهٔ شخصی:** منابع جانبی

ـ **تماشای فیلم، اسلاید، عکس:** در جلسات متعدد در طول ترم

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم
ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *شکل‌گیری سازمان روحانیت شیعه*، محمد علی اخلاقی
ـ *تاریخ حوزه علمیه مشهد*، سیدعلی خامنه‌ای
ـ *دائرة المعارف الاسلامیة الشیعیة*، حسن الامین
ـ *اعیان الشیعة*، محسن الامین
ـ *حیات فکری و سیاسی امامان شیعه*، رسول جعفریان
ـ *حوزه، کاستی‌ها و بایسته‌ها*، جمعی از نویسندگان
ـ *شیوه‌های تحصیل و تدریس در حوزه‌های علمیه*، محمدعلی رضایی اصفهانی
ـ *مرجعیت*، هدایت‌الله طالقانی
ـ *تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی*، عبدالرحیم غنیمه
ـ *حوزه‌های علمیه شیعه*، لطف الله صافی گلپایگانی
ـ مقالهٔ «*منابع قدرت روحانیت شیعه در ایران*» آیت قنبری، مجلهٔ علوم سیاسی، مؤسسه باقرالعلوم، ش ۲۰.
ـ *حوزه‌های علمیه شیعه درگستره جهان*، علی‌رضا سیدکباری
ـ *حوزه نجف و فلسفه تجدّد در ایران*، موسی نجفی
ـ *آسیب‌شناسی خواص*، غلام‌علی نعیم‌آبادی
ـ *مأخذشناسی نظام تعلیم و تربیت روحانیت*، محمد نوری
ـ *روحانیت در شیعه*، نصرالدین امیرصادقی
ـ *بحثی درباره مرجعیت و روحانیت*، محمد حسین طباطبایی و دیگران
ـ *حوزه و روحانیت از دیدگاه شهید مطهری*، داود شهرویی
ـ *هویت صنفی روحانی*، محمدرضا حکیمی

جمعیت‌شناسی شیعیان جهان

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز: **آمار مقدماتی**

حیطه آموزشی:

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی با ویژگی‌های جمعیتی شیعیان در دوران معاصر و ارائه تحلیل‌های جمعیتی بر اساس یافته‌های کمّی و نیز بررسی درصد جمعیت شیعیان هر کشور، و تعیین مذهب خاص آن‌ها (امامی، زیدی، اسماعیلی، علوی و ...)

۳. سرفصل:

- مفاهیم جمعیتی
- تعریف جمعیت‌شناسی و شاخه‌های آن
- روش‌های پژوهش جمعیت
- توزیع جغرافیایی جمعیت‌های شیعی جهان
- بررسی آماری جمعیت‌های شیعی
- روند تغییرات جمعیت شیعی از گذشته دور تاکنون
- روند تحولات جمعیت شیعی به تفکیک مناطق مختلف جهان
- توزیع مکانی جمعیت‌های شیعی
  - تراکم حسابی
  - تراکم زیستی
  - تراکم اقتصادی
  - تراکم شهری و روستایی
- ساخت جمعیت‌های شیعی

الف: توزیع سنّی (جوانی، پیری جمعیت)

ب: ساختار جنسی

ج: آموزش و تحصیلات

د: فعالیت و اشتغال

هـ: وضعیت بهداشتی

- حرکت‌های جمعیتی شیعیان

الف: تولد و باروری و شاخصه‌های آن

ب: مرگ و میر و شاخصه‌های آن

- امید به زندگی در لحظه تولد جمعیت شیعی
- میزان مرگ و میر کودکان جمعیت شیعی (روش‌های برآورد غیرمستقیم مرگ و میر نوزادان و کودکان)

ج: ازدواج و طلاق

د: امید به زندگی

هـ: مهاجرت‌های شیعی و اثرات تاریخی آن

و: میزان رشد جمعیت

ز: پیش‌بینی جمعیت شیعی

ح: شهرنشینی

- اندازه‌گیری شهرنشینی
- روند شهرنشینی
- رشد شهرنشینی

- نظریه‌های جمعیت‌شناختی و سیاست‌های جمعیتی
- نقش باورهای دینی در شکل‌گیری سیاست‌های جمعیتی
- نظریه‌های جمعیتی در اندیشه متفکران شیعی
- کنترل جمعیت در فقه شیعه
- جمعیت‌شناسی کیفی شیعیان

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز: ـ اورهد جهت نمایش نمودار یا نقشه
ـ ویدئو و رایانه برای نمایش فیلم مستند

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی: از برخی مناطق شیعی

مطالعه شخصی: منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس: در طول ترم چندین‌بار بر حسب صلاحدید استاد

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ شیوه مرسوم
ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ ***نظریه‌های جمعیتی***، احمد کتابی
ـ ***جمعیت و تنظیم خانواده***، نعمت‌الله تقوی
ـ ***چهار نظریه کنترل***، سیدحسن خمینی، مجلهٔ متین
ـ ***روش‌های تحلیل جمعیت***، ادوارد اری اگا، ترجمه فاروق امین مظفری
ـ ***جمعیت، توسعه و بهداشت باروری***، حبیب‌الله زنجان و دیگران
ـ ***آنالیز جمعیت***، رونالد پرسا، ترجمهٔ خسرو اسدی.
ـ ***سرشماری‌های مرکز آمار ایران.***
ـ ***جمعیت جهان: چالش‌ها و مسائل***، ژان ـ کلور ـ شتلن و ... ترجمه سیدمحمد سیدمیرزایی
ـ ***روش‌های تحلیل جمعیت با تأکید بر باروری***، حسن سرایی
ـ ***روش‌های تحلیل جمعیت با تأکید بر مرگ و میر***، حسن سرایی
ـ ***روش‌های تحلیل جمعیت***، اچ پولارد، ترجمه خانم آقا

جامعه‌شناسی شیعیان ایران

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی:

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

بررسی وضعیت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شیعیان ایران و نقش ژئوپولتیک شیعیان این کشور در جهان به ویژه در جهان اسلام.

۳. سرفصل:

- تاریخچه ورود تشیع به ایران
- چگونگی و چرایی گرایش عمومی به تشیع در ایران
- ویژگی‌های عام شیعیان ایران
- پراکندگی جمعیت شیعی در جغرافیای طبیعی ایران
- خدمات متقابل تشیع و ایرانیان
- تأثیر تشیع در نهادهای اجتماعی ایران: خانواده، سیاست، اقتصاد، تعلیم و تربیت، اوقات فراغت و ...
- تأثیر تشیع در فرهنگ ایران:
  - عقاید و باورها
  - آئین‌ها، آداب و مناسک
  - هنر، معماری و مهندسی
  - ادبیات فارسی (نثر، شعر و ...)
  - علم، فلسفه و عرفان
- تأثیر تشیع بر جنبش‌های سیاسی اجتماعی ایران (به ویژه انقلاب اسلامی)
- همزیستی و تنازع قومی میان شیعیان و سایر مذاهب در ایران
- آسیب‌ها و مسائل اجتماعی رایج در میان شیعیان ایران
- نقش علمای قم در زندگی دینی جماعت‌های شیعی جهان

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶ راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعهٔ منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ شیوه مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقاله پژوهشی اختصاص یابد.

۸ گزیدهٔ منابع:

ـ *تشیع در خراسان عهد تیموریان*، عبدالمجید ناصری داودی، آستان قدس رضوی

ـ *اسلام در ایران*، پتروشفسکی، ترجمه کریم کشاورز، پیام

ـ *تاریخ ایران بعد از اسلام*، عبدالحسین زرین کوب، امیرکبیر

ـ *جامعه‌شناسی سیاسی تشیع اثنی عشری*، اسماعیل نوری علاء، انتشارات ققنوس

ـ *سر بر آستان قدسی، دل در گرو عرفی ـ درآمدی بر جامعه‌شناسی دین در ایران معاصر*، مجید محمدی، نشر قطره

ـ *ژئوپولیتیک شیعه*، دکتر فرانسوا توال، ترجمه دکتر علیرضا قاسم آقا، نشر آمن

ـ *تشیع علوی و تشیع صفوی*، دکتر علی شریعتی، انتشارات چاپخش

ـ *شیعه یک حزب تمام*، علی شریعتی، انتشارات چاپخش

اندیشه اجتماعی متفکران شیعه

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **جامعه‌شناسی شیعیان**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

آشنایی با سیر تاریخی اندیشه‌های اجتماعی در اسلام و بررسی اندیشه‌های اجتماعی متفکران برجستهٔ شیعه

۳. سرفصل:

الف: جایگاه اجتماعیّات در اسلام

- ویژگی‌های اندیشه‌های اجتماعی مسلمانان (با تأکید بر اندیشمندان شیعه)
- مفهوم‌شناسی اندیشهٔ اجتماعی شیعه

ب: بررسی اندیشه‌های اجتماعی متفکران برجستهٔ شیعه: (قدما)

- ابونصر فارابی
- اخوان الصفا
- شیخ الرئیس ابن سینا
- ناصر خسرو
- ابوجعفر مسعودی
- خواجه نصیرالدین طوسی

ج: بررسی اندیشه‌های اجتماعی متفکران برجستهٔ شیعه: (متأخّران)

- سیدجمال‌الدین اسد آبادی
- امام خمینی رحمه‌الله
- علامه طباطبایی
- شهید مطهری
- دکتر شریعتی
- شهید سیدمحمدباقر صدر
- جلال آل احمد
- امام موسی صدر
- مهدی بازرگان
- سیدمحمود طالقانی

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی: مطالعه منابع جانبی

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: ارائه یک مقالهٔ تحقیقی در پایان نیم‌سال تحصیلی

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم

ـ درصدی از نمره به مقالهٔ پژوهشی اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ *سیری در اندیشهٔ اجتماعی مسلمین*، ج ۱، محمود تقی‌زاده داوری، انتشارات امیری

ـ *اندیشه‌های اجتماعی متفکران مسلمان از فارابی تا ابن‌خلدون*، تقی آزاد ارمکی

ـ *ابن‌خلدون و علوم اجتماعی: وضعیت علوم اجتماعی در تمدن اسلامی*، جواد طباطبایی

ـ *احصاء العلوم*، فارابی، ترجمهٔ حسین خدیوجم

ـ *سیاست مدنیّة*، فارابی، ترجمه سیدجعفر سجادی

ـ *آراء اهل مدینهٔ فاضله*، فارابی، ترجمه و شرح از سیدجعفر سجادی

ـ *درآمدی بر جامعه‌شناسی اسلامی*، دفتر همکاری حوزه و دانشگاه

ـ *مقالهٔ فارابی بین مدینه فاضله افلاطون و نظام اجتماعی اسلام*، سیدجعفر سجادی

ـ *اخلاق ناصری*، خواجه نصیرالدین طوسی

ـ *فلسفه مدنی فارابی*، رضا داوری

ـ *رسائل اخوان الصفا و خلّان الوفاء*

ـ *فارابی مؤسس فلسفه اسلامی*، رضا داوری

ـ *شناخت انواع اجتماعات از دیدگاه فارابی و ابن‌خلدون*، غلامعلی خوشرو

ـ *بررسی تفکر اجتماعی امام خمینی*ﷺ *دربارهٔ تغییر جامعه*، غلامرضا صدیق اورعی (پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس ۱۳۶۹)

زبان انگلیسی تخصصی (۱)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **زبان**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری و عملی**

۲. هدف درس:

آماده ساختن دانشجو برای بهره‌گیری از منابع انگلیسی مربوط به رشته تحصیلی

۳. سرفصل:

- خواندن و درک مطلب و توجه به نکات دستوری در متون برگزیده
- در این درس می‌بایست یک یا چند بحث اساسی از یکی از کتب انگلیسی معتبر در باب جامعه‌شناسی شیعیان به دانشجویان تدریس شود.

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی:

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: پیش‌مطالعهٔ درس‌نامه و یافتن واژه‌های دشوار (یک ترجمه به عنوان تکلیف به دانشجو واگذار شود).

دیگر موارد: ترجمهٔ چندین مقاله در زمینهٔ جامعه‌شناسی شیعیان از انگلیسی به فارسی. تماشا و پیاده‌کردن فیلم‌ها یا برنامه‌هایی در موضوع جامعه‌شناسی شیعیان که به کمک مرکز خدمات رسانه‌ای دانشگاه و هم‌چنین استاد مربوطه تهیه و پیشنهاد می‌شود.

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم با تکیه بر درک مطلب و ترجمه
ـ درصدی از نمره به تکلیف واگذار شده از سوی استاد اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

1. ***The Encyclopaedia of Islam***, New Edition (1-12)

2. ***The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World*** (1-9)

3. ***Shi´ism: Doctrines, Thought, and Spirituality***, ed by Seyyed Hossein Nasr, New York: State University of New York Press, 1988.

4. ***Expectation of the Millennium: Shi´ism in History***, ed by Seyyed Hossein Nasr, NewYork: State University of New York Press. 1989.

5. ***The Arab Shi´a: The Forgotten Muslims,*** Graham E. Fuller and Rend Rahim Francke, New York: St. Martins Press, 1999.

6. ***The Succession to Muhammad: A study of the early Caliphate***, Wilfred Madelung, Cambridge Uiniversity Press, 1996.

زبان انگلیسی تخصصی (۲)

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۲ واحد**

پیش نیاز: **زبان انگلیسی تخصصی (۱)**

حیطه آموزشی: **زبان**

تعداد ساعت: **۳۲**

نوع واحد: **نظری و عملی**

۲. هدف درس:

آماده ساختن دانشجو برای بهره‌گیری بیش‌تر از منابع انگلیسی مربوط به رشته تحصیلی

۳. سرفصل:

ـ سرفصل‌های مذکور در درس قبل

۴. شیوهٔ آموزش: روش مرسوم

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی:

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش: پیش‌مطالعهٔ درس‌نامه و یافتن واژه‌های دشوار (یک ترجمه به عنوان تکلیف به دانشجو واگذار شود).

دیگر موارد: ترجمهٔ چندین مقاله در زمینهٔ جامعه‌شناسی شیعیان از انگلیسی به فارسی. تماشا و پیاده‌کردن فیلم‌ها یا برنامه‌هایی در موضوع جامعه‌شناسی شیعیان که به کمک مرکز خدمات رسانه‌ای دانشگاه و هم‌چنین استاد مربوطه تهیه و پیشنهاد می‌شود.

۷. روش آزمون: ـ روش مرسوم با تکیه بر درک مطلب و ترجمه

ـ درصدی از نمره به تکلیف واگذار شده از سوی استاد اختصاص یابد.

۸. گزیدهٔ منابع:

ـ منابع مذکور در درس قبل

پایان‌نامه تحصیلی

۱. مشخصات درس:

شماره درس:

تعداد واحد: **۴ واحد**

پیش نیاز:

حیطه آموزشی: **مهارت‌های ویژه پژوهش**

تعداد ساعت: **۶۴**

نوع واحد: **نظری**

۲. هدف درس:

به کار بستن توان پژوهشی و اندوختهٔ علمی دانشجو برای ارائهٔ اثری نو دربارهٔ جامعه‌شناسی شیعیان.

۳. سرفصل:

۴. شیوهٔ آموزش: استاد راهنما در ساعات معین و در طول دورهٔ نگارش پایان‌نامه بر فعالیت دانشجو نظارت خواهد داشت و دانشجو ملزم است شیوه‌نامهٔ ادارهٔ تحصیلات تکمیلی دانشگاه قم را به دقت رعایت کند.

۵. تدارکات مورد نیاز:

۶. راهنمایی‌های کمک آموزشی:

بازدید علمی:

مطالعه شخصی:

تماشای فیلم، اسلاید و عکس:

پژوهش:

دیگر موارد:

۷. روش آزمون: برگزاری جلسهٔ دفاعیه به روش مرسوم و مطابق مقررات و آیین‌نامه‌های موجود

۸. گزیدهٔ منابع:

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بسمه تعالی

تاریخ ۱۳۷۳/۱۱/۲۳-
شماره ۷۳/۲۶۴۹
پیوست

حداقل و حداکثر واحدهای درسی درمقاطع مختلف آموزش عالی
(مصوبات جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ مورخ ۱۳۷۳/۱۰/۲۵ و ۱۳۷۳/۱۱/۹)
شورای عالی برنامه ریزی

شورای عالی برنامه ریزی به پیشنهاد گروههای برنامه ریزی و براساس بازنگری‌دربرنامه‌های آموزشی ، حذف دروس ناموفق و واحدهای غیرضروروادغام شاخه‌هادربعضی از رشته‌های تحصیلی ، حداقل و حداکثر واحدهای درسی مقاطع مختلف آموزش عالی را به شرح زیر تصویب کرداین‌مصوبات ازتاریخ تصویب قابل اجرا است و به موجب آن مصوبات قبلی لغو می‌گردد.

۱ـ دوره‌های کاردانی حداقل ۶۷ و حداکثر ۷۲ واحد

۲ـ دوره‌های‌کارشناسی حداقل ۱۳۰ واحد وحداکثر ۱۳۵ واحد (برای رشته‌های مختلف فنی‌ومهندسی حداکثر ۱۴۰ واحد)

۳ـ دوره‌های کارشناسی ناپیوسته حداقل ۶۵ و حداکثر ۷۰ واحد

۴ـ دوره‌های کارشناسی ارشد ناپیوسته حداقل ۲۸ و حداکثر ۳۲ واحد (که ازاین تعداد ۴ تا ۱۰واحد اختصاص به پایان نامه دارد.)

۵ـ دوره‌های کارشناسی ارشد پیوسته حداقل ۱۷۲ و حداکثر ۱۸۲ واحد

۶ـ دوره‌های دکتری Ph . D. حداقل ۴۲ و حداکثر ۵۰ واحد (که ازاین تعداد۱۶تا ۲۰ واحدمی‌تواند اختصاص به رساله داشته باشد.

دراینصورت :

الف : گروه‌های برنامه ریزی موظف‌اند کلیه برنامه‌های مصوب رشته‌های مربوط بمخودرابررسی کرده و باحذف واحدهای غیرضرور ، سقف واحدها رادرمقاطع مختلف تحصیلی به سطح تعیین شده فوق کاهش دهند.

ب : این تقلیل واحدها و برنامه‌های جدیدبرای دانشجویان ورودی سالهای تحصیلی ۷۴ـ۱۳۷۳ وبعداز آن قابل اجرا است .

ج : دانشجویان ورودی قبل از ۱۳۷۳ نیز می‌توانند وضعیت تحصیلی خودرابابرنامه جدید تطبیق دهند، دراینصورت تطبیق واحدها و دروس بابرنامه‌های جدید حسب مورد برعهده شورای‌آموزشی گروه یاکمیته تحصیلات تکمیلی موسسه ذیربط است .

رای صادره جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی درخصوص تقلیل واحدهای درسی درمقاطع مختلف تحصیلی صحیح است به مرحله اجرا گذارده شود.

دکتر سیدمحمدرضا هاشمی گلپایگانی

وزیرفرهنگ وآموزش عالی

رونوشت : معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی
معاونت محترم وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی
و رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی
خواهشمنداست به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

۲۱۹

سیدمحمدکاظم ناشینی
دبیرشورای عالی برنامه ریزی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بسمه تعالی

تاریخ ۱۳۷۳/۱۱/۲۵
شماره ۱۱۳/۳۶۶۳
پیوست

دستورالعمل اجرائی موضوع کاهش سقف واحدهای درسی
دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد
مصوب جلسه ۲۹۳ شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۳/۱۱/۲۳

۱ـ گروههای برنامه ریزی موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه برنامه‌های مصوب مربوط به خودرا بازنگری کرده و سقف واحدها راتاحدمجاز کاهش دهند.

۲ـ برنامه‌های اصلاح شده از تاریخ ابلاغ، برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم الاجرا است.

۳ـ دانشجویان شاغل به تحصیل می‌توانند براساس سقف تعیین شده دربرنامه جدید، به تشخیص گروه آموزشی مؤسسه ذی ربط و بارعایت شرایط زیر فارغ التحصیل شوند:

۳ـ۱ : واحدهای درسی الزامی دوره را اعم از عمومی، پایه، اصلی و تخصصی تاسقف مجاز دربرنامه جدید، گذرانده باشند.

۳ـ۲ : برای رشته‌هائی که هنوز برنامه جدید آنها ابلاغ نشده است، سقف واحدهادر دوره کارشناسی برای رشته‌های فنی و مهندسی ۱۴۰ واحد و برای سایر رشته‌ها ۱۲۵ واحدو برای‌دوره کارشناسی ارشد ۲۲ واحد است.

۳ـ۳ : آن دسته از دانشجویانی که درشمول بند ۳ـ۲ قرارنمی‌گیرند یعنی تعدادواحدهای گذرانده شده آنها کمتر از حدمجاز است، می‌توانند ازنیمسال تحصیلی بعد کمبود واحدهای درسی خودرا تا، سقف تعیین شده برابر برنامه جدید بگذرانند، دراین صورت:

الف : کلیه واحدهای گذرانده شده قبلی دانشجو، حتی اگر دربرنامه جدید حذف شده‌باشد، پذیرفته می‌شود.

ب : درسهائی که دربرنامه جدید باتعداد واحد کمتر یابیشتر عرضه شده‌اند و دانشجوآن درسهارا قبلا" گذرانده است، براساس‌همان تعداد واحد گذرانده شده ازوی پذیرفته می‌شود و نیازی به گذراندن واحدهای اضافی برای آن دروس را ندارد.

ج : گذراندن درسهائی از برنامه قدیم که دربرنامه جدید حذف شده است، برای‌دانشجوئی که آن درس را نگذرانده‌اند الزامی نیست.

د : برای فراغت از تحصیل در دوره‌های کاردانی، کارشناسی ناپیوسته وکارشناسی ارشد پیوسته گذراندن کلیه دروس عمومی (مصوب جلسه ۲۸۲ مورخ ۱۳۷۲/۶/۲۵ شورای عالی برنامه ریزی) الزامی است.

مصوبه جلسه ۲۹۳ شورای عالی برنامه ریزی، مورخ ۱۳۷۳/۱۱/۲۳ درمورد دستورالعمل اجرائی کاهش سقف واحدهای درسی دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد صحیح است جهت اجرا ابلاغ شود.

دکتر سیدمحمدرضا هاشمی گلپایگانی
وزیرفرهنگ وآموزش‌عالی

رونوشت : معاونت محترم وزارت فرهنگ و آموزش عالی و
معاونت محترم آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و
رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی
خواهشمنداست دستورفرمائید به واحدهای مجری ابلاغ نمایند.
سیدمحمدکاظم نائینی
دبیر شورای عالی برنامه ریزی